

GENERALITAT
VALENCIANA

parc natural
de la serra
d'irta

MEMÒRIA GESTIÓ ANUAL 2017 PARC NATURAL DE LA SERRA D'IRTA I RESERVA NATURAL MARINA D'IRTA

1.-	INTRODUCCIÓ	4
1.1.-	Mapa general dels Espais Naturals Protegits de la Comunitat Valenciana	
1.2.-	Descripció general del Parc Natural	
1.3.-	Municipis del Parc Natural	
1.4.-	Normativa	
1.5.-	Figures de protecció	
1.6.-	Organigrama dels serveis centrals de la Conselleria	
1.7.-	Personal del Parc Natural	
1.8.-	Composició de la Junta Rectora	
2.-	OBJECTIUS	11
3.-	PLA DE PREVENCIÓ D'INCENDIS FORESTALS	12
3.1.-	Dades d'incendis en 2017	
3.2.-	Pla bàsic d'actuacions	
3.2.1.-	Manteniment d'infraestructures	
3.3.-	Pla de vigilància d'Incendis forestals	
3.3.1.-	Mitjans de vigilància mòbil	
3.3.2.-	Mitjans de vigilància fixos	
4.-	PLANIFICACIÓ I GESTIÓ PER A LA CONSERVACIÓ	17
4.1.-	Conservació de Flora	
4.1.1.-	Microreserves de flora	
4.1.2.-	Flora amenaçada	
4.1.3.-	Eradicació d'espècies al·lòctones invasores	
4.2.-	Conservació de Fauna	
4.2.1.-	Captació, adequació i millora de punts d'aigua. <i>Triops</i>	
4.2.2.-	Seguiment de la tortuga mediterrània	
4.3.-	Conservació d'Hàbitats	
4.3.1.-	Tractaments fitosanitaris	
4.3.2.-	Recuperació de l'omeda en AR mas del Senyor	
4.3.3.-	Reserva marina	
4.4.-	Treball de conservació i manteniment del Parc Natural	
4.4.1.-	Tractament de la vegetació	
4.4.2.-	Adequació d'itineraris	
4.4.3.-	Adequació de punts d'aigua	
4.4.4.-	Adequació d'infraestructures	
4.4.5.-	Arreglament de camins i sendes	
4.4.6.-	Col·locació i reparació de tanques	
4.4.7.-	Arreglament de murs de pedra seca	
4.4.8.-	Altres	
4.5.-	Anàlisi de resultats i conclusions generals	
5.-	PLANIFICACIÓ I GESTIÓ PER A LA INTEGRACIÓ SOCIOECONÒMICA	27
5.1.-	Programa de Comunicació i Divulgació	
5.1.1.-	Projecte "Descobreix el Parc Natural de la Serra d'Irta"	
5.1.1.1.-	Itineraris temàtics guiats	
5.1.1.2.-	Jornades de sensibilització	
5.1.2.-	Llocs informatius itinerants	
5.1.2.1.-	Fires	
5.1.3.-	Pàgina web	
5.1.4.-	Aparicions en Mitjans de comunicació i presentacions	

5.2.- Programa d'Educació Ambiental	
5.2.1.- Projecte d'Educació Ambiental per a escolars de primària	
5.2.2.- Projecte itineraris educatius "Mira al teu voltant"	
5.3.- Programa de Desenvolupament Socioeconòmic del Parc Natural	
5.3.1.- Marca Parcs Naturals de la Comunitat Valenciana	
5.4.- Planificació i gestió de l'ús públic	
5.4.1.- Programa d'atenció al visitant i rutes	
5.4.1.1.- Servei d'atenció al visitant i relació de visites	
5.4.1.2.- Punts d'Informació Col·laboradors (PIC) dels parcs Naturals de la Comunitat Valenciana	
5.5.- Anàlisi dels resultats i conclusions generals del programa	
6.- DIRECCIÓ I GESTIÓ ADMINISTRATIVA	42
6.1.- Reunions	
6.2.- Gestió administrativa	
6.2.1.- Consultes	
6.2.2.- Notificacions visites de grups organitzats	
6.2.3.- Informes	
7.- FORMACIÓ	46
7.1.- Alumnes en pràctiques	
8.- RESUM ECONÒMIC	47
8.1.- Inversions anualitat 2017	
9.- PROGRAMA DE GESTIÓ I PROPOSTES PER A L'ANY 2018	45
9.1.- Programa de gestió en el PN de la Serra d'Irta	
9.1.1.- Renovació i manteniment de la senyalització	
9.1.2.- Projecte per al foment del turisme sostenible	
9.1.3.- Projecte per a la gestió de residus	
9.1.4.- Elaboració del Pla d'aprofitament ramader	
9.1.5.- Projecte catalogació i restauració de construccions d'interès històric, arquitectònic i cultural	
9.1.6.- Projecte de restauració de marges de pedra seca	
9.1.7.- Programa de millora i conservació d'hàbitats	
9.1.8.- Conservació i manteniment del PN i les seues infraestructures	
9.1.9.- Programa de Comunicació, Divulgació i Educació Ambiental	
9.2.- Propostes de gestió per a l'any 2018	
10.- ANNEXOS	50
10.1.- Informe actuacions Brigades Xarxa Natura 2000	
10.2.- Informe actuacions Unitat Control de Plagues	

1.- INTRODUCCIÓ

1. Mapa general dels Espais Naturals Protegits de la Comunitat Valenciana

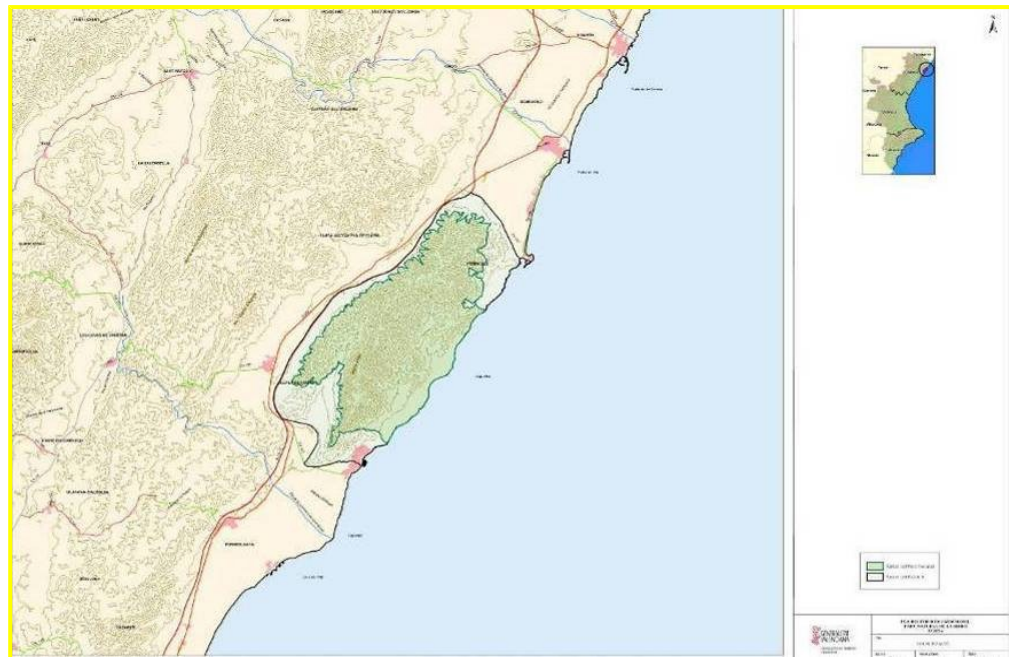

1.2. Descripció general del parc

El Parc Natural de la Serra d'Irta està situat al nord-est de Castelló, en la comarca del Baix Maestrat, als termes municipals de Peníscola, Santa Magdalena de Polpís i Alcalà de Xivert. La superfície protegida ocupa un total de 12000 ha, consta d'una serra que discorre paral·lela a la línia de costa al llarg de 15 Km.

La Serra d'Irta representa l'última serra verge del litoral valencià, amb una costa alta de penya-segats, platges d'arena i cudols, i petites cales on perviuen importants ecosistemes.

L'element més espectacular el constitueixen les magnífiques poblacions de margalló que formen la primera barrera enfront del mar. En els ambients menys exposats al mar es presenta una vegetació típica de matoll mediterrani, en la qual destaca el coscoll, el llentiscle, la bruguerola i les estepes. A l'empara dels arbusts es desenvolupen algunes de les plantes endèmiques de la Serra d'Irta, com el gerani d'Irta. Les superfícies arbrades de pinedes de pi blanc conformen zones d'important extensió. Alhora, la concurrència de dos barrancs i la surgència d'aigua dolça en una zona coneguda com el Mas del Senyor, possibiliten la presència d'oms i xops negres.

Localització del parc natural. Cartografia PRUG

1.3. Municipis del Parc Natural

Municipis	Peníscola	Sta. Magdalena de Polpís	Alcalà de Xivert
Total ha	7923	6660	16707
Ha dins del parc	4127,42	917,05	2698,53
% del total del municipi	53	14	17
% del total del parc	53,30	11,85	34,85
Habitants	8.094	848	8.175

Taula 1. Dades dels municipis que formen part del Parc Natural de la Serra d'Irta.

1.4. Normativa

NORMATIVA	FECHA
LLEI 11/1994 , de 27 de desembre, de la Generalitat Valenciana, d'Espais Naturals Protegits de la Comunitat Valenciana (DOGV 2423, de 9.01.95).	27/12/1994
Decret 78/2001 , de 2 d'abril, del Govern Valencià, pel qual s'aprova el Pla d'Ordenació dels Recursos Naturals de la Serra d'Irta. (PORN)	02/04/2001
Decret 108/2002 , de 16 de juliol, del Govern Valencià, de Declaració del Parc Natural de la Serra d'Irta i de la Reserva Natural Marina d'Irta.	16/07/2002
Decret 4/2007 , de 12 de gener, del Consell, pel qual s'aprova el Pla rector d'Ús i Gestió del Parc Natural de la Serra d'Irta. (PRUG)	12/01/2007
RESOLUCIÓ de 31 de maig de 2006, del conseller de Territori i Habitatge, per la qual s'aprova el Pla de Prevenció d'incendis forestals del Parc Natural de la Serra d'Irta	31/05/2006
Decret 163/2006 , de 20 d'octubre, del Consell, pel qual s'ordena la Reserva Marina d'interès pesquer de la Serra d'Irta.	20/10/2006
CORRECCIÓ d'errades del Decret 163/2006, de 20 d'octubre, del Consell, pel qual s'ordena la Reserva Marina d'interès pesquer de la Serra d'Irta.	20/10/2006
LLEI 5/2017 , de 10 de febrer, de la Generalitat, de Pesca Marítima i Aqüicultura de la Comunitat Valenciana	10/02/2017

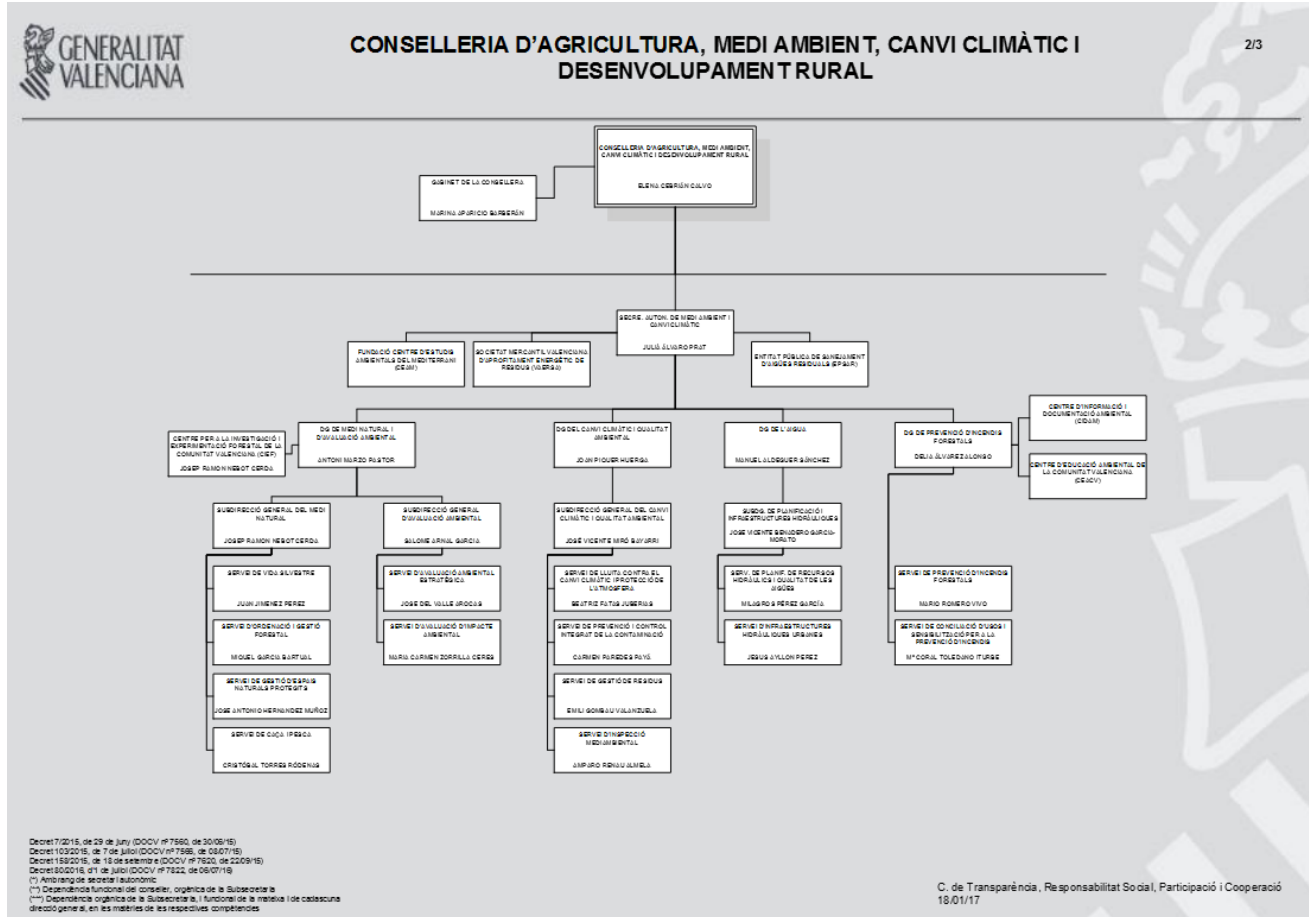

1.5. Figures de protecció

FIGURES DE PROTECCIÓ	DATA	SUPERFÍCIE	NORMATIVA
Llocs d'Interès Comunitari (LIC)	10/07/2001	Superfície: 9.797,62 ha (7.742,36 terrestres i 2.055,26 marines)	Per mitjà de la Directiva 92/43/CEE "Hàbitats" , els estats membres es comprometen a preservar els hàbitats d'interès comunitari que, estant reconeguts com a Llocs d'interès Comunitari (LIC) formen part de la Xarxa Natura 2000. La Serra d'Irta està considerada LIC des de juliol de 2001
Parc Natural de la Serra d'Irta	16/07/2002	Superfície: 9.797,62 ha (7.742,36 terrestres i 2.055,26 marines)	Decret 108/2002 , de 16 de juliol, del Govern Valencià, de Declaració del Parc Natural de la Serra d'Irta i de la Reserva Natural Marina d'Irta.
Zones d'Espcial Protecció per a les Aus (ZEPA)	05/06/2009	Superfície: 9.797,62 ha (7.742,36 terrestres i 2.055,26 marines)	Les zones d'Espcial protecció per a les aus (ZEPA) són espais que formen part de la Xarxa Natura 2000, designats pels estats membres segons la Directiva 92/43/CEE denominada "Hàbitats" i la Directiva d'Aus Silvestres 79/409/CEE . La Serra d'Irta es va declarar zona ZEPA marítim-terrestre al juny de 2009.
Microreserves vegetals	06/11/2000	Cala Argilaga 1267 ha	ORDRE 6 de novembre de 2000, de la Conselleria de Medi Ambient, per la qual es declaren 22 microreserves vegetals a la província de Castelló.
	06/11/2000	Torre Badum 0,344 ha	ORDRE 6 de novembre de 2000, de la Conselleria de Medi Ambient, per la qual es declaren 22 microreserves vegetals a la província de Castelló
	11/03/2008	Cala Argilaga	ORDRE d'11 de març de 2008, de la Conselleria de Medi Ambient, Aigua, Urbanisme i Habitatge, per la qual es declaren 14 noves microreserves vegetals i s'amplia la microreserva vegetal de Cala Argilaga, a la província de Castelló.
	11/03/2008	Duna del Pebret	ORDRE d'11 de març de 2008, de la Conselleria de Medi Ambient, Aigua, Urbanisme i Habitatge, per la qual es declaren 14 noves microreserves vegetals i s'amplia la microreserva vegetal de Cala Argilaga, a la província de Castelló.

1.6. Organigrama serveis centrals de la Conselleria

Adreça web: http://www.gva.es/contenidos/publicados/AGRI_VALEN.pdf

1.7. Personal del parc

Durant l'any 2017, la unitat de gestió estava composta pel Parc Natural de la Serra d'Irta i el Parc Natural del Prat de Cabanes-Torreblanca.

Per al desenvolupament de les labors de gestió i conservació, el Parc Natural de la Serra d'Irta ha comptat amb els següents equips de treball:

Responsable de gestió

Directora-conservadora, amb funcions de gestió, assessorament a entitats i particulars amb interessos en el Parc Natural, amb competències per a l'informe de les sol·licituds que afecten l'àmbit territorial de l'espai protegit.

Brigada de Conservació i Manteniment:

Integrada per 1 capatàs i 3 peons que s'encarreguen dels treballs de conservació i manteniment de l'espai natural i les seues infraestructures.

Guia mediambiental/educador ambiental:

Fins al mes de novembre de 2017 el Parc Natural comptava amb un guia mediambiental durant la setmana i un altre de reforç per als caps de setmana.

Aquesta situació va canviar al novembre, de tal manera que les places de guia mediambiental es van transformar en educador ambiental, i la plantilla es va ampliar a 2 educadors ambientals per a tota la setmana, que es relleven els caps de setmana.

1.8. Composició de la Junta rectora

La Junta Rectora del Parc Natural de la Serra d'Irta i de la Reserva Natural Marina d'Irta es compon dels membres següents:

- El president de la Junta rectora, nomenat pel Consell de la Generalitat a proposta del conseller competent en matèria de medi ambient.
- El secretari, que serà el director-conservador del Parc Natural i de la Reserva Natural Marina
- Un representant del Ministeri competent en matèria de medi ambient.
- Un representant de la Conselleria competent en matèria de medi ambient.
- Un representant de la Conselleria competent en matèria d'agricultura i pesca
- Un representant de la Conselleria competent en matèria d'infraestructures i transport.
- Un representant de la Conselleria competent en matèria de cultura i educació.
- Un representant de la Conselleria competent en matèria de turisme.
- Un representant de la Confederació Hidrogràfica del Xúquer.
- Un representant de la Diputació Provincial de Castelló.
- Un representant de cada una de les tres corporacions locals
- Dos representants de les associacions professionals d'agricultors amb implantació en el parc natural.
- Un representant de la Federació de Confraries de Pescadores de Castelló
- Un representant de les associacions representatives de la propietat privada del parc natural.
- Un representant de les associacions representatives dels ramaders o propietaris forestals que exercisquen la seua activitat en l'àmbit del parc natural
- Un representant, amb caràcter rotatori bianual, de les societats de caçadors dels municipis del parc natural.
- Un representant, amb caràcter rotatori bianual, de les universitats de la Comunitat Valenciana.
- Un representant, amb caràcter rotatori bianual, de les associacions relacionades amb l'estudi i la conservació dels valors naturals i culturals de la Serra d'Irta i el seu contigu àmbit marí.

2.- OBJECTIUS

- Protegir i conservar el patrimoni natural, històric i cultural per a promocionar l'important valor del Parc i mantindre'l en bon estat per a les futures generacions.
- Restaurar hàbitats prioritaris o aquells que alberguen espècies d'especial interès, concretament, les tres microreserves de flora del Parc Natural de la Serra d'Irta.
- Establir mecanismes adequats per a la prevenció i l'extinció d'incendis forestals i el control integrat de plagues i malalties.
- Promoure la participació pública quant a la gestió del parc natural.
- Conscienciar la població local sobre els valors naturals i històrics del Parc Natural de la Serra d'Irta i en general de la importància que tenen els espais naturals protegits.
- Promoure un turisme sostenible en l'espai natural donant a conèixer les rutes a peu i amb bicicleta pel parc així com les recomanacions de visita.
- Promoure i recolzar la investigació científica sobre els aspectes relacionats amb el parc natural, a fi de facilitar la gestió de l'espai, aprofundir en el coneixement dels seus valors i les seues problemàtiques, i aportar possibles solucions.
- desenvolupar projectes o actuacions de conservació d'espècies d'interès (tortuga mediterrània, corb marí emplomallat, ensopeguera, etc.) principalment d'aquelles que van motivar la protecció de la Serra d'Irta com Parc Natural i Lloc d'interès Comunitari.
- Realitzar campanyes de comunicació i divulgació de qüestions mediambientals importants per a millorar la conservació del parc natural.
- Participar en els projectes que la Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural du a terme en el parc natural.
- Recolzar noves iniciatives locals, continuar participant en les fires i celebracions dels municipis integrants del parc natural.
- Desenvolupar el programa d'educació ambiental per a escolars com a instrument de conscienciació i divulgació dels valors naturals i històrics del parc natural.
- Contribuir a la formació d'una consciència ambiental del visitant que fomenti actituds en aquests, favorables a la conservació de la biodiversitat i dels recursos naturals i culturals del parc.

3. PLA DE PREVENCIÓ D'INCENDIS FORESTALS

La xarxa d'espais naturals ha sigut sempre un objectiu prioritari de totes les actuacions de prevenció d'incendis forestals desenvolupades per la Generalitat, prioritat que s'ha manifestat tant en les figures de planificació com en les d'actuació.

No obstant això els espais naturals per les seues pròpies característiques, requereixen de figures pròpies d'ordenació sectorial, tant en matèria ambiental general, com en aquest cas en Prevenció Incendis Forestals.

El Pla de Prevenció d'Incendis forestals del Parc Natural de Serra d'Irta va ser aprovat per Resolució de 31 de maig de 2006, del conseller de Territori i Habitatge. La directriu bàsica seguida en la seua redacció, ha sigut l'adaptació de les directrius generals de prevenció d'incendis forestals a les característiques específiques de la Serra d'Irta, sent una premissa fonamental el fer compatible la necessària protecció i defensa enfront dels incendis amb la conservació i preservació dels valors ambientals del parc.

La superfície d'actuació que comprèn el Pla de Prevenció d'Incendis Forestals de la Serra d'Irta, correspon a la superfície protegida del parc natural, així com a la zona d'amortiment d'impactes.

3.1. Dades d'incendis en 2017

DATA	MUNICIPI	SUP (Ha)	CAUSA	PARATGE
23/04/17	Peníscola	1	altres	Ermita Sant Antoni
04/08/17	Peníscola	1,2	negligència	Font Nova

Taula 2. Dades dels incendis forestals en l'àmbit del PN de la Serra d'Irta en 2017.

3.2. Pla Bàsic d'Actuacions

3.2.1. Manteniment d'infraestructures

En aquest apartat ens referim a aquelles infraestructures necessàries per a la prevenció d'incendis i suport a l'extinció d'incendis forestals en l'àmbit del Parc Natural de la Serra d'Irta, com són: les àrees de tallafocs, la xarxa viària, la xarxa hídrica, els observatoris i les àrees d'ús públic. Durant 2017 s'han realitzat les actuacions següents:

Punts d'aigua

S'ha realitzat el manteniment dels depòsits per a l'extinció d'incendis, treballs que han consistit en el desbrossament i si és el cas l'aclarida perimetral, el manteniment de tanca, la neteja d'areneres i cunetes, la revisió de la valvuleria, la reparació d'arquetes, el manteniment o instal·lació, si és el cas, d'infraestructures salvaocells, així com el pintat de la coronació del depòsit, com a senyalització per als mitjans aeris.

Observatoris

S'han realitzat millores en els observatoris de poca entitat, reparacions desperfectes, pintura, etc., i instal·lació de sistema de calefacció per mitjà d'una estufa de pèl·lets en l'observatori de l'Ametler.

Tractament de la vegetació

La Brigada de Manteniment i Conservació del Parc Natural ha realitzat, al llarg de tot l'any, diversos treballs de tractament de la vegetació a fi de disminuir el risc d'incendi per causes derivats de l'ús i gaudi del parc natural. Han sigut les següents:

Adequació d'àrees recreatives, zones de pàrquing i accessos al parc natural

- Desbrossament i poda en totes les àrees recreatives existents en el parc natural.
- Desbrossament de l'entorn de les àrees d'aparcament habilitades en les cales i platges.
- Desbrossament accessos al parc natural per la costa.

Adequació de sendes i itineraris

- Desbrossament i manteniment de les sendes que conformen l'oferta d'itineraris senyalitzats en el parc:

Adequació de pistes forestals

- Desbrossament selectiu del matoll i poda dels arbres que es troben situats en una franja de 2 metres al costat de les pistes, per al manteniment de les franges de discontinuïtat entre les masses vegetals.

- Treballs de fitació i eliminació d'exemplars que dificulten circulació i visibilitat en les pistes.

- Retirada d'exemplars morts o caiguts per efecte del vent que obstaculitzen pistes o camins per al trànsit o que impedeixen el gaudi en àrees recreatives.

Eliminació restes vegetals sense foc

- Eliminació de les restes vegetals generats en tots els treballs de desbrossament per mitjà de la trituració amb moto desbrossadora.

- Eliminació de les restes vegetals generats en els treballs d'aclarida, desbrossament i poda en les pistes realitzades per mitjà de la trituració amb biotrituradora.

3.3. Pla de Vigilància d'incendis forestals

La Comunitat Valenciana disposa d'un Pla de Vigilància d'Incendis que regula i coordina els mitjans destinats a la vigilància i detecció dels incendis forestals a la Comunitat Valenciana. El Pla esmentat està vigent els 365 dies de l'any, és revisat anualment, i depèn de la Secció de Prevenció d'Incendis Forestals de la Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural.

Els mitjans que intervenen en la vigilància i detecció dels incendis forestals en la zona d'estudi, que comprèn tant el Parc Natural de la Serra d'Irta com l'àrea d'influència, són nombrosos i la seua gestió realitza en distints àmbits, tant territorials com competencials.

3.3.1. Mitjans de vigilància mòbils

Unitats de prevenció d'incendis forestals

Hi ha diversa tipologia d'unitats en funció del mitjà empleat per a la vigilància i la composició de vigilants per unitat (vehicle tot terreny, motoritzat, polivalent, etc.). Les unitats mòbils de prevenció d'incendis forestals amb intervenció en l'àmbit d'estudi són les següents:

- **Unitat de prevenció ordinària**, formada per un operari i dotada d'un vehicle tot terreny, així com tot el material necessari en comunicacions i vigilància. Les seues principals funcions són la informació d'usos del foc a usuaris, la vigilància directa del territori, la dissuasió d'actuacions perilloses i, puntualment, l'extinció de conats.

Les unitats de prevenció ordinària UP.C106 la Salzadella i UP.C206 Alcalà, operen en l'àmbit del Parc Natural de la Serra d'Irta durant un període de 9 mesos i mig.

- **Unitat de prevenció polivalent**, formada per un operari i tres o quatre voluntaris. Igual que les unitats anteriors també està dotada de vehicle tot terreny, així com de

tot el material necessari en comunicacions i vigilància. És la UPP.C602 amb base a Vinaròs. Període de funcionament 11 mesos.

Aquestes Unitats de Prevenció d'Incendis Forestals no són específiques del parc natural, sinó que també realitzen les seues funcions en altres terrenys forestals pròxims a aquell. Cal destacar que aquestes unitats sempre tenen inclosos en els seus recorreguts la vigilància de l'espai protegit.

- **Unitats de prevenció comarcals:** s'han creat aquesta campanya unitats d'àmbit comarcal, el seu funcionament ve donat per dos situacions, quan en la comarca alguna unitat o observatori no puga estar operatiu, podran realitzar la tasca que tinguen assignada aquests recursos per a eixe dia; quan no ocorrega açò, realitzarà tasques de vigilància en les zones assignades. En aquesta demarcació estan la C801 Traiguera i C811 Vinaròs. Període de funcionament: 9,5 mesos.
- **Brigades Rurals d'Emergència:** El servei de les Brigades Rurals d'Emergència és competència de la Direcció General d'Interior de la Conselleria de Justícia i Administracions Públiques de la Generalitat Valenciana. Les Brigades Rurals d'Emergències realitzen labors de vigilància i prevenció quan es declara nivell de preemergència 2 i 3. En l'àmbit del Parc Natural de la Serra d'Irta els mitjans disponibles són les Brigades Rurals d'Emergències d'Alcalà de Xivert.
- **Guàrdia Civil:** En cas de preemergència nivell 3 es pot comptar amb la participació de la Guàrdia Civil.
- **Agents Mediambientals:** Els agents mediambientals treballen en tres torns al llarg del dia: matí (8 a 15 h), vesprada (15 a 23 h) i nit (22 a 8 h). Durant l'horari de treball cada agent mediambiental actua preferentment en la comarca a què està assignat, però quan per necessitats del torn no hi ha prou agents, poden treballar agents d'una altra comarca però de la mateixa zona operativa.
-

3.3.2. Mitjans de vigilància fixos

Observatoris Forestals

Els observatoris forestals estan situats en zones elevades de màxima visibilitat. Les seues principals labors són la de vigilància sobre el territori que comprèn el seu camp visual, intentant detectar i ubicar amb la major promptitud possible qualsevol fum sospitós de ser l'origen d'un incendi forestal, així com la presa de dades meteorològiques i servir d'enllaç en la Xarxa de Comunicacions.

Els Observatoris Forestals que vigilen i comprenen l'àmbit del Parc Natural i la seua àrea d'influència són: *O.F. Ametler*, ubicat en Alcalà amb cobertura anual de 9 o 11 h, i l'*O.F. Subarra* en terme de Benlloc amb cobertura de 9 o 11 h durant 5,5 mesos.

Central de Prevenció d'Incendis Forestals de Castelló, CPIFCs.

Centre des d'on es coordina tot el dispositiu de Prevenció d'Incendis Forestals. Ubicat en el Centre de Sanitat Vegetal d'Almassora.

4. PLANIFICACIÓ I GESTIÓ PER A LA CONSERVACIÓ

4.1. Conservació de flora

A fi de preservar la diversitat genètica del patrimoni natural i garantir la conservació de les espècies de flora silvestre i formacions vegetals, en especial les autòctones, es realitzen diverses actuacions, que són dutes a terme fonamentalment per les Brigades de Biodiversitat.

Els **OBJECTIUS** que es persegueixen són els següents:

- Protegir i conservar les espècies de flora rara endèmica o amenaçada que es detecten en el parc natural.
- Mantindre en bon estat les tres microreserves declarades en el parc natural.
- Eradicar les espècies exòtiques invasores que es detecten en el parc natural.

4.1.1. Microreserves de flora

La figura de protecció d'espècies silvestres, denominada microreserva vegetal, va ser creada per mitjà de Decret 218/1994, de 17 d'octubre del Govern Valencià. Les Microreserves de Flora formen la Xarxa de Microreserves de la Comunitat Valenciana, i es tracta de zones de dimensió reduïda i elevat interès botànic, destinades al seguiment i conservació a llarg termini, de les espècies vegetals o tipus de vegetació endèmica, rara o amenaçada de la Comunitat Valenciana.

La província de Castelló alberga 75 microreserves declarades i en el Parc Natural de la Serra d'Irta s'han declarat tres microreserves: Cala Argilaga, Torre Badum i Duna del Pebret.

Els treballs de manteniment d'aquestes microreserves han consistit en l'eliminació de fems, que en 2017 ha sigut d'1 m³ aproximadament, la col·locació i el manteniment de les tanques blanques que les protegeixen, i la seua senyalització. Durant 2017 es van revisar les piquetes perimetrals de les microreserves i se'n va canviar una en la mrf Torre Badum per trobar-se en mal estat.

4.1.2. Flora amenaçada

En 2015 es va realitzar una plantació experimental de 29 exemplars de l'espècie en perill d'extinció *Asplenium marinum* en la microreserva de flora Torre Badum. Durant 2016 s'han realitzat dues visites de revisió acompanyades de reg de manteniment. Si bé en la primera revisió es van comptabilitzar 4 exemplars vius, en la segona no se'n va observar cap. En 2017 s'ha realitzat una nova revisió i no s'ha localitzat cap exemplar o propàgul viu.

4.1.3. Eradicació d'espècies al·lòctones invasores

Seguint les directrius del Decret 213/2009, de 20 de novembre, del Consell, pel qual s'aproven mesures per al control d'espècies exòtiques invasores a la Comunitat Valenciana, durant 2017 es van escometre labors d'eradicació de les següents espècies exòtiques invasores dins del parc i en els seus voltants:

ESPÈCIE	LLOC	QUANTITAT ERADICADA
<i>Atzavara americana</i>	mrf Torre Badum	0,01 m ³ (2 exemplars)
<i>Atzavara tequilana</i>	mrf Torre Badum	0,1 m ³
<i>Àloe vera</i>	mrf Torre Badum	0,01 m ³
<i>Gazània sp.</i>	mrf Duna Pebret	0,03 m ³
<i>Gazània sp.</i>	Barranc Pitxells	0,03 m ³
<i>Pennisetum setaceum</i>	Barranc Pitxells	1,8 m ³

Taula 3. Dades de les espècies exòtiques-invasores eradicaades en 2017

En 2017 s'ha revisat exhaustivament la zona on creixia *A donax* i, en no detectar-se cap rebrot des de fa un any, es va retirar definitivament el geotèxtil que es va instal·lar per a eliminar aquesta espècie. Al llarg de 2018 es realitzaran visites rutinàries per a avaluar l'eficàcia de l'actuació.

En l'**Annex I** s'adjunta informe de les actuacions de les Brigades de Biodiversitat per a l'any 2017.

4.2. Conservació de fauna

La Serra d'Irta mostra una diversitat d'espècies mediterrànies que es troba associada als diferents ecosistemes existents en el parc natural. És objecte d'aquest programa la protecció i conservació de les poblacions d'espècies de fauna existents en el parc que resulten d'interès, per la singularitat, representativitat, fragilitat i estat de conservació

Els OBJECTIUS que es persegueixen són els següents:

- Protegir i conservar les poblacions d'espècies de fauna existents en el parc que resulten d'interès, per la seua singularitat, representativitat, fragilitat o estat de conservació.
- Promoure i donar suport a la investigació científica per a millorar el coneixement, conservació i maneig de les espècies esmentades.
- Corregir i minimitzar els impactes derivats de l'activitat i aprofitaments humans sobre els hàbitats que puguen estar afectats.

4.2.1. Captació, adequació i millora de punts d'aigua. “Triops”

Al llarg de l'any 2017, per part de la Brigada de Manteniment i Conservació del Parc Natural de la Serra d'Irta, es van realitzar treballs de manteniment de les basses que distribuïdes pel Parc Natural, constitueixen una xarxa de punts d'aigua, de gran importància per a la fauna com a pal·liatiu a la sequera pròpia del període estival.

Aquestes basses artificials a més d'ajudar les espècies de fauna del Parc Natural, a superar el període estival, afavoreixen la cria de les espècies d'amfibis i l'activitat cinegètica en el parc, necessària per al control de determinades poblacions. També són llocs en què es pot reproduir el crustaci de l'espècie *Triops cancriformis*. Aquests crustacis de vida efímera (coneguts popularment com tortuguetes), que habiten tolles temporals d'aigua dolça. És considerada una espècie relictiva, un fòssil vivent amb el morfotip a penes modificat des de la seua aparició fa més de 250 milions d'anys. Les poblacions conegudes a la Comunitat Valenciana es refereixen a l'espècie *Triops cancriformis* i no s'han detectat espècies invasores.

Les tolles temporals d'aigua dolça, estan classificades hàbitat prioritari en la Directiva d'Hàbitats (3170* Llacunes temporals mediterrànies), encara que des de fa dècades es troben en regressió, per diverses raons com són: la falta d'interès d'aquests punts d'aigua en les noves infraestructures agràries, la contaminació o la modificació de les seues cubetes per a arribar a aigües permanents.

A la llacuna de la Basseta, ubicada en la platja del mateix nom, pròxima a la via pecuària Colada del Pebret, i que segurament hi estava associada com a lloc per a l'abeurador del bestiar, les últimes cites del *Triops cancriformis* en aquesta bassa són de l'any 2013, i encara estaríem a temps de recuperar-lo si es prenen les mesures oportunes.

L'aparició dels *Triops* en els llocs en què és coneguda la seua presència, no ocorre tots els anys ni en qualsevol moment de la inundació. L'hàbitat típic són llacunes temporals molt succintes, amb aigües tèrboles per sediment, conductivitat molt baixa (aigua de pluja) i temperatures temperades per damunt dels 10°C, per la qual cosa és més fàcil trobar-los a la tardor o primavera.

Els treballs de manteniment que es realitzen habitualment en les basses consisteixen en la seua neteja, desbrossament perimetral periòdic i seguiment dels nivells d'aigua, a fi de comunicar les necessitats del seu compliment.

En el cas de la Basseta, els treballs del seu manteniment haurien de ser diferents dels que es realitzen en les altres basses, amb la finalitat d'afavorir les poblacions de *Triops*. S'hauria, doncs, d'evitar el seu compliment, ja que és necessària una aigua amb baixa conductivitat com és l'aigua de pluja, no realitzar la seua neteja per a afavorir el depòsit de sediment i tampoc procedir a la reparació del ciment en el cas que aquest començara a deteriorar-se, ja que el cimentat del fons aïlla els ous depositats en el sediment i impedeix que explodisquen, tant els ous d'invertebrats com les llavors de plantes. Moltes de les espècies adaptades a tolls de pluja només explodisquen amb aigua de molt baixa conductivitat, no serveix omplir-la amb aigua d'un altre origen. I a més, un període en sec és necessari per a la posterior eclosió.

4.2.2. Seguiment de tortuga mediterrània

El projecte de reintroducció de la tortuga mediterrània (*Tortuga hermannii*) en el Parc Natural de la Serra d'Irta es va iniciar en 2005 i, des de llavors, s'hi realitzen activitats de seguiment de les poblacions que demostren que el projecte es desenvolupa de manera adequada, ja que se n'han detectat de juvenils prop dels llocs de reintroducció.

En 2017 s'ha realitzat una acció de seguiment de tortugues amb voluntariat provinent de la Universitat Miguel Hernández. Es van fer diversos grups per a rastrejar en tres zones de la Serra d'Irta, durant un matí.

Es van localitzar un total de cinc exemplars, dels quals quatre estaven ja marcats i un exemplar era juvenil sense marcar.

4.3. Conservació d'hàbitats

El terme hàbitat fa referència al lloc que presenta les condicions apropiades perquè visca un organisme, espècie o comunitat animal o vegetal. Es tracta, per tant, de l'espai físic (aire, sòl i aigua) en el qual una població biològica pot residir i reproduir-se, la qual cosa suposa la possibilitat de perpetuar-ne la presència.

És important tindre en compte que l'acció humana i els canvis de la naturalesa modifiquen els hàbitats. El lloc que hui és l'hàbitat d'una espècie pot no ser-ho en el futur i viceversa.

Per aquest motiu, és d'importància cabdal que es desenvolupen programes d'aquesta índole en el Parc Natural de la Serra d'Irta, per a així poder conservar aquells hàbitats que necessiten una atenció prioritària.

Els **OBJECTIUS** que es persegueixen són:

- Protegir i conservar els hàbitats i espècies que els conformen
- Restaurar i minimitzar els impactes ocasionats per l'activitat humana
- Realitzar el seguiment de les diferents actuacions que es desenvolupen en els hàbitats més prioritàris del Parc Natural, inclòs la Reserva Marina.

4.3.1. Tractaments fitosanitaris

Com tots els anys, des de 1996, els tractaments fitosanitaris que es duen a terme en el Parc Natural es realitzen tenint en compte les dades de la Prospecció Fitosanitària, realitzada a la primavera pels agents mediambientals de la Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural.

En la prospecció realitzada l'any 2017, es va observar una afecció baixa de la processonària del pi (*Thaumetopoea phityocampa*), el que implica una notable millora respecte a l'any anterior, havent-se avaluat 23 masses amb grau 0; no obstant això, s'ha observat un augment de la detecció de perforador del pi (*Tomicus destruens*), ja que es van localitzar en sis masses forestals, concretament en totes les masses de la muntanya Ametler (CS104) i en el recent focus detectat l'any passat en la muntanya del Castell de Polpís (CS084M1). Hi ha una cita per a l'hemípter xuplador *Leptoglossus occidentalis* en la Mola Pla de Trull (CS5139M2), i s'ha diagnosticat com a causa de la mort d'una gran quantitat d'arbres la sequera.

Els tractaments fitosanitaris realitzats durant 2017 van ser els següents:

Per als perforador del pi es van executar treballs d'eliminació d'arbres afectats. S'han eliminat un total de 1.048 peus, dels quals 65 es trobaven en l'Ametler (CS104M2), 77 també en l'Ametler (CS104M3), 70 en el Castell de Xivert (CS085M1) i 836 en el Castell de Polpís (CS084M1).

Per al control de la processonària del pi, a l'estiu es van col·locar un total de 217 caixes trampa a fi de capturar els mascles d'aquesta espècie i evitar la seua reproducció. Com a complement d'aquesta actuació s'han realitzat durant la tardor-hivern tractaments fitosanitaris, per mitjà de motxilla polvoritzadora per les sendes i zones d'ús públic del Castell de Xivert (CS3034M1) i Castell de Polpís (CS084M1).

Aquest tractament s'empra en muntanyes que disposen d'una suficient xarxa de camins i només és efectiu en els primers 35 metres, no obstant aquest tractament es considera eficaç per a reduir les poblacions perquè la majoria dels nius de processionària es concentren a la vora dels camins, reduint-se així el seu impacte visual i les possibles molèsties als visitants del parc natural. El producte utilitzat té com a substància activa el larvicida *Bacillus thuringiensis kurstaki* al 32%, que actua per ingestió i és dels productes més innocus per a la fauna aquàtica i terrestre, sent compatible amb abelles, classificat toxicològicament en el grup A.

En l'**Annex II** d'aquesta memòria s'inclou informe de la Secció Forestal de la Direcció Territorial de Castelló de la Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural, sobre les actuacions realitzades l'any 2017.

4.3.2. Recuperació de l'omeda en l'àrea recreativa del Mas del Senyor

El Mas del Senyor és una àrea recreativa situada en la confluència de dos barrancs – barranc Mala Entrada i barranc Carrera- amb característiques edàfiques singulars que han propiciat el desenvolupament d'espècies de ribera com oms, xops i salzes. En l'actualitat els oms que hi havia en aquest barranc, han mort per la malaltia de la grafiosi.

Per a recuperar aquest hàbitat i coneixedors de l'existència d'un programa LIFE “Oms vius”, que ha aconseguit obtindre clons d'oms resistents a la grafiosi, es va contactar amb el MAGRAMA per a sol·licitar aquest tipus de plantes. Per a commemorar el dia de l'arbre es va realitzar una activitat consistent en la plantació dels 4 exemplars donats pel Ministeri, de l'espècie *Ulmus minor* i resistents a la grafiosi.

L'obertura de clots es realitza per part de la Brigada del parc amb una setmana d'antelació. El dia de la plantació es planten els 4 exemplars d'oms i etiquetes de xop. Els arbres plantats es doten d'una protecció als efectes que no es vegem afectats per la fauna (porcs senglars) del parc. I se senyalitzen com a donació per part de la Direcció General de Desenvolupament Rural i Política Forestal del MAGRAMA.

4.3.3. Reserva marina

Les reserves marines d'interès pesquer serveixen com a zones de cria de diferents espècies de peixos i invertebrats, afavorint el desenvolupament de les seues poblacions, tant en l'interior de la reserva com en la seua contornada. Alhora, contribueixen al manteniment dels hàbitats marins i són un excel·lent laboratori natural on estudiar els efectes antròpics (contaminació, recol·lecció, pesca, etc.) sobre el medi.

L'any 2017, l'Institut de Medi Ambient i Ciència Marina de la Universitat Catòlica de València, ha continuat amb l'estudi realitzat en 2016 per la Universitat d'Alacant denominat “*Seguiment científic de la reserva marina d'interès pesquer d'Irta*”, finançat per la Direcció General d'Agricultura, Ramaderia i Pesca. L'objecte d'aquest estudi ha sigut:

- El seguiment de l'efecte reserva sobre les espècies d'interès comercial.
- El seguiment de comunitats i espècies d'interès patrimonial i ecològic, com puguem ser les praderies de Posidònia oceànica i Cymodea nodosa, formacions organògenes de Dendropoma, bancs de coralls, boscos de gorgònies, nacres i eriçons.
- El seguiment de l'escalfament global per mitjà de sensors de temperatura, emblanquiment de coralls i presència d'espècies exòtiques.

Els mostrejos i treballs de camp van ser realitzats fonamentalment en el mes de juliol i els resultats del mencionat estudi conclouen que:

- S'observa clarament una major abundància de peixos dins de la reserva marina, que fóra d'ella, tant en abundància com en biomassa, com en nombre d'espècies i diversitat. Les espècies més freqüents són: *Diplodus Vulgaris*, *Mullus surmuletus*, *Sarpa salpa* i *Pagellus Acarne*.
- Les praderies de Posidònia *oceànica* presenten una extensió reduïda, localitzant-se en el centre de la reserva molt pròximes a la costa, als voltants de la platja d'Irta, però mostren un estat ecològic bo.
- Respecte a les praderies de *Cymodea nodosa*, han reduït sensiblement la seua extensió, havent desaparegut totalment en les localitats ubicades a 5 metres de profunditat. S'observa una gran variabilitat entre les quatre poblacions estudiades. Només 1 mostra un estat ecològic bo, la resta es qualifica de moderat.
- Respecte a l'estat ecològic dels 177 trams de costa avaluats, el 56% es troben en un estat ecològic òptim, el 6,8% en un estat bo i el 23,7% en un estat moderat.
- No es pot demostrar cap efecte entre el grau de freqüentació i les poblacions de pegellides, ni tampoc es pot demostrar relació entre la pressió antròpica i la variabilitat de les poblacions d'erçons.
- Les poblacions d'erçons són molt escasses i es mantenen respecte a l'any anterior, excepte per la menor presència d'erçons en la localitat més succinta i meridional de la praderia de Posidònia.
- En la praderia de Posidònia s'han detectat 8 exemplars juvenils de *Pinna nobilis*, augmentant respecte a l'any anterior.
- Com a indicadors dels efectes del calfament global únicament s'ha observat la *Cladocora caespitosa* lleugerament blanquejada.
- En relació amb la presència d'espècies exòtiques, únicament s'ha constatat la presència prou estesa de la rodofita *Laurencia chandroides*.

L'informe del Seguiment Científic de la Reserva Marina d'Interés Pesquer de la serra d'Irta 2017, realitzat per Institut de Recerca al mig Marí i Medi ambient (IMEDMAR) i la Universitat Catòlica de València SVM (UCV) per a la Conselleria d'Agricultura, Medi ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural. Direcció general d'Agricultura, Ramaderia i Pesca, es pot consultar a través d'aquest enllaç [Informe Seguimiento Reserva Marina de Interés Pesquero Irta_2017](#)

4.4. Treballs de conservació i manteniment del Parc Natural

Els treballs que es descriuen en aquest apartat s'han realitzat al llarg de tot l'any 2017 per part de la Brigada de Manteniment i Conservació del Parc Natural de la Serra d'Irta.

Els **OBJECTIUS** que es persegueixen són:

- Mantindre en bon estat les zones d'ús públic
- Desbrossar sendes, camins i pistes a fi d'afavorir el trànsit.
- Mantindre la franja de protecció contra incendis en els marges de les pistes del parc natural.
- Conservar i mantindre les infraestructures del parc natural.
- Mantindre en bon estat les basses, tanques i cartells interpretatius del parc natural.
- Recolzar la direcció i els guies del parc natural en les labors de conservació dels recursos del parc natural.

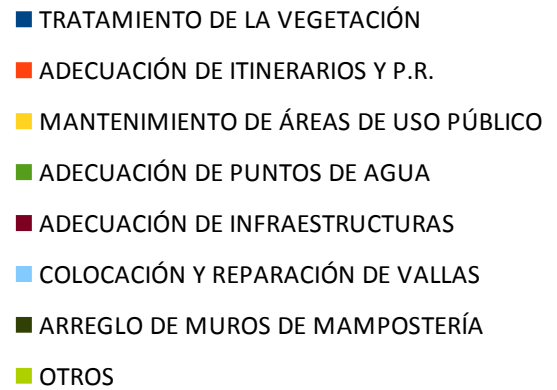
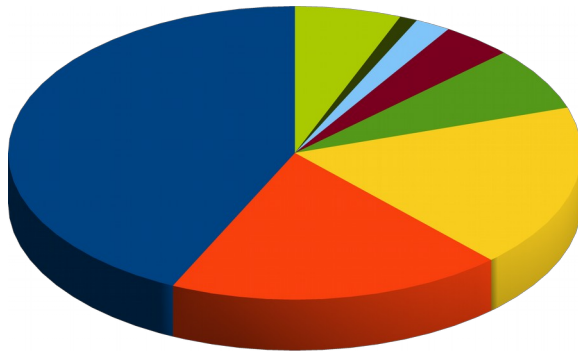
En la taula següent s'especifiquen el nombre de jornals destinats en cada actuació, l'any 2017.

ACTUACIÓ	Nombre de jornals	%
Tractament de la vegetació	355	43
Adequació d'itineraris i P.R.	157	19
Manteniment d'àrees d'ús	149	18
Adequació de punts d'aigua	58	7
Adequació d'infraestructures	33	4
Col·locació i reparació de tanques	17	2
Reparació de murs de pedra seca	8	1
Altres	50	

Taula 4. Nombre de jornals /actuació en el Parc Natural de la Serra d'Irta en 2017.

Distribución de jornales por actuaciones

4.4.1. Tractament de la vegetació

Els jornals utilitzats en el tractament de la vegetació han suposat quasi la meitat dels utilitzats en total; aquests treballs pretenen mantindre en estat òptim els accessos del Parc Natural i disminuir el risc d'incendi per causes derivats de l'ús i gaudi del parc natural. Les actuacions realitzades han sigut les següents:

- Desbrossament i poda en totes les àrees recreatives existents en el parc natural.
- Desbrossament de l'entorn de les àrees d'aparcament habilitades en les cales i platges.
  - Desbrossament accessos al Parc Natural per la costa.
  - Desbrossament i manteniment de les sendes que conformen l'oferta d'itineraris senyalitzats en el parc.
  - Desbrossament selectiu del matoll i esporgada dels arbres que es troben situats en una franja de 2 metres al costat de les pistes, per al manteniment de les franges de discontinuïtat entre les masses vegetals.
  - Treballs de fitació i eliminació d'exemplars que dificulten circulació i visibilitat en les pistes.
    - Retirada d'exemplars morts o caiguts per efecte del vent que obstaculitzen pistes o camins per al trànsit o que impedeixen el gaudi en àrees recreatives.
    - Eliminació de les restes vegetals generats en tots els treballs de desbrossament per mitjà de la trituració amb moto desbrossadora.
    - Eliminació de les restes vegetals generats en els treballs d'aclarida, desbrossament i poda en les pistes realitzades per mitjà de la trituració amb biotrituradora.

4.4.2. Adequació d'itineraris i PR

Aquesta actuació es refereix específicament al manteniment dels itineraris oferits pel parc natural; els treballs que s'hi realitzen són els següents:

- Repàs amb tisores de la vegetació que dificulta el pas.
- Retirada de bosses de processionària en les proximitats dels itineraris.
- Manteniment de la senyalística dels itineraris.
- Retirada de pedres i condicionament del ferm dels itineraris.
- Manteniment passarel·la de fusta, itinerari accessible del Pebret.

4.1.3. Manteniment d'àrees d'ús públic

La planificació, organització i promoció de l'ús públic és un dels aspectes més rellevants en la gestió del parc natural, les actuacions de manteniment de les infraestructures d'ús públic es realitzen al llarg de tot l'any, amb una major o més freqüent intervenció durant l'època estival, que és quan rep una major afluència de visitants el Parc Natural de la Serra d'Irta.

En el Parc Natural de la Serra d'Irta hi ha diverses instal·lacions i equipaments a disposició del visitant, són les següents: àrees recreatives, zones d'aparcament i el Centre d'Interpretació del parc natural.

Les actuacions realitzades tenen com a objectiu l'estat òptim i segur de les zones d'ús públic del Parc Natural, a fi de facilitar al visitant el gaudi en les àrees esmentades, i han sigut les següents:

- Manteniment de les infraestructures de fusta, bancs, pèrgoles, tanques, papereres, habitacles contenidors, en AR, àrees aparcament, llocs d'interès, etc.
- Revisió, conservació i manteniment de la senyalística de fusta existent en el parc natural.
- Revisió, conservació i manteniment de la senyalística oficial existent en el parc natural.
- Renovació cartells botànics itinerari accessible del Pebret.
- Desbrossament de l'entorn dels senyals.
- Retirada de deixalles en les àrees d'ús públic.
- Manteniment del jardí del centre d'interpretació.

4.4.4. Adequació de punts d'aigua

L'adequació de punts d'aigua fa referència a les basses naturals, artificials o creades i a les associades a una surgència d'aigua (Mas del Senyor, Font d'En Canes i Pou del Moro). Els treballs que s'hi realitzen són els següents:

- Neteja de les basses construïdes per a la fauna.
- Reparació de les basses (aportació de material per les associacions de caçadors).
- Desbrossament del seu entorn.

4.4.5. Adequació d'infraestructures

En aquest apartat s'inclouen els treballs de manteniment que a continuació s'indiquen:

- Reparació de panells interpretatius.
- Manteniment de maquinària.
- Reparació de dependències per riscos laborals.
- Neteja d'arquetes dels depòsits d'incendis del parc.

4.4.6. Col·locació i reparació de tanques

Respecte a la col·locació i reparació de tanques, els treballs realitzats han sigut els següents:

- Reparació de tanques en les zones de cales i platges de la costa.

4.4.7. Reparació de murs de pedra seca

També s'han arreglat els murs de pedra seca que a continuació s'indiquen i cal tindre en compte que, per Resolució de 27 de juny de 2016, de la Direcció General de Cultura i Patrimoni, es declara Bé Immaterial de Rellevància Local la tècnica constructiva tradicional de la pedra seca de la Comunitat Valenciana, i s'inscriu en la secció cinquena de l'Inventari General del Patrimoni Cultural Valencià.

- Reparació de murs de pedra seca en zones contigus a les pistes del parc.
- Restauració d'un forn de calç en l'itinerari al Castell de Polpís.

4.4.8. Altres

En aquest apartat es contemplem les actuacions realitzades per la brigada que han sigut en col·laboració amb altres organismes (Departament de Pesca, Diputació de Castelló), fonamentalment de senyalització, han sigut les següents:

- Condicionament de la plaça empedrada i escalons en l'entorn de l'ermita de Sta. Llúcia.
- Reposició de bancs nous fets de troncs en l'interior dels forns de calç en l'itinerari al Castell de Polpís.

4.5. Anàlisi de resultats i conclusions generals

Els resultats de la gestió realitzada en relació amb la conservació dels recursos del parc, han estat els següents:

- En general, es constata la bona marxa dels projectes ja consolidats i dels programes d'actuació que han anat implantant-se de manera sistemàtica, i que han re-vertit en una millora en la conservació del patrimoni natural que alberga aquest espai natural protegit.
- Respecte a la flora, s'ha constatat l'adequada evolució i correcte manteniment de les tres microreserves de flora declarades en el parc natural, i s'ha reduït el nombre d'exemplars d'invasores exòtiques localitzades
  - Respecte als tractaments fitosanitaris, contra processionària del pi (*Thaumetopoea pityocampa*) i els perforador del pi (*Tomicus destruens*), s'observa que ha sigut eficaç i una notable disminució de l'afecció de la processionària del pi.
  - Respecte a la reserva marina, s'observa que dins d'ella hi ha una major abundància de peixos que fóra, i que les praderies de Posidònia *oceànica*, encara que escasses, mostren un bon estat ecològic.
  - Pel que fa a les actuacions de la Brigada del parc, els treballs d'adequació de les àrees d'ús públic, infraestructures i instal·lacions, itineraris, condicionament de camins, tanques, punts d'aigua i, sobretot, les de tractament de la vegetació, que han suposat la major part dels jornals empleats en l'espai protegit, s'han realitzat de manera adequada, segons les necessitats del parc natural.

5.- PLANIFICACIÓ I GESTIÓ PER A LA INTEGRACIÓ SOCIOECONÒMICA

5.1. Programa de comunicació i divulgació.

Els elements naturals, culturals i històrics que alberga el Parc Natural de la Serra d'Irta tenen un incalculable valor i la manera d'arribar a estima, respecte i ajuda per a la seua conservació és donar a conèixer i divulgar els valors esmentats.

Per a això, resulta fonamental que es continue treballant en la conscienciació de totes les persones que visiten aquest espai natural, siguen visitants o usuaris, amb l'objectiu que estiguen implicats en la preservació dels recursos que alberga el Parc Natural de la Serra d'Irta.

Els **OBJECTIUS GENERALS** són:

- Donar a conèixer als visitants els valors naturals, culturals i històrics més rellevants del Parc Natural de la Serra d'Irta.
- Informar sobre les diferents normes d'ús públic existents, amb especial atenció a les relatives a les zones més sensibles, que també són les més freqüentades (zona litoral).
- Transmetre informació del parc, de manera directa al visitant espontani en el centre d'interpretació, o bé a través de les activitats que s'organitzen.
- Divulgar les diferents accions de conservació, gestió i millora que es realitzen a través de la difusió en premsa local.
- Mantindre actualitzada la informació del parc en el web i fomentar l'ús d'aquesta pàgina entre els visitants.

5.1.1. Projecte “Descobreix el Parc Natural de la Serra d'Irta”. Activitats organitzades pel parc.

Al llarg d'enguany 2017 s'han oferit des del Parc Natural diferents activitats organitzades amb distint caràcter per a albergar al màxim ventall de públic. Aquestes activitats requereixen una inscripció prèvia per part dels participants, i es classifiquen en: Itineraris temàtics guiats, Jornades de sensibilització i Tallers.

5.1.1.1. Itineraris temàtics guiats

El Parc Natural ha organitzat durant el present any sis itineraris temàtics guiats. Al llarg d'una ruta senderista el grup de persones que participen poden gaudir d'una sèrie de parades explicatives - interpretatives que pretenen donar a conèixer i posar en valor els recursos naturals, culturals i històrics que es troben al llarg del recorregut.

ITINERARI GUIAT	DATA
"Un passeig per a gaudir de la natura" Passeig interpretatiu pel barranc de la Font de la Parra	25/02/17
"La cultura de l'aigua" Itinerari Font Nova, Mas del Senyor, Pou del Moro, Font d'En Canes (Dia Mundial de l'Aigua)	25/13/17
"Una serra amb vistes al mar" Itinerari circular Font Nova, Clot de maig, Torre Badum	13/04/17
"Natura i diversió en el Parc Natural" Gimcana per a públic familiar per l'itinerari Far d'Irta- Platja del Serradal	14/04/17
"Irta una serra plena de cultura i història" Itinerari interpretatiu al Castell de Polpís	22/07/17-12/08/17
"Vestigis de l'activitat ramadera a la serra d'Irta" Itinerari interpretatiu circular Vistahermosa- ermita sant Antoni	24/07/17

Taula 5. Itineraris oferits pel Parc Natural de la Serra d'Irta en 2017.

5.1.1.2. Jornades de sensibilització

El parc natural ha organitzat durant el present any 12 jornades de sensibilització que pretenen, a partir d'una temàtica concreta proposta i per mitjà d'una activitat organitzada pel parc, conscienciar els participants sobre temes de caràcter mediambiental.

JORNADES DE SENSIBILITZACIÓ	DATA
Celebrem en família el Dia de l'Arbre. Plantació d'oms resistents a la grafiosi en el Mas del Senyor.	29/01/17
Vols conèixer les plantes invasores que viuen en el parc? Xarrada i recorregut per a reconeixement plantes invasores i problemàtiques associades	18/02/17
Pluja de renocs Xarrada per a donar a conèixer els amfibis i la seua importància en el PN	11/03/17
Per una mar més neta... Recorregut per la costa per a l'arreglada dels residus que apareixen en les platges i penyal del Parc (<i>Clean Up Day</i>)	13/05/17
Acció voluntariat per al seguiment de la tortuga mediterrània (<i>T. Hermanni</i>) Xarrada sobre la importància de l'espècie i metodologia per a la localització i identificació d'exemplars	27-28/05/17
Una gimcana per a arribar a Polpís Donar a conèixer els valors naturals i culturals (Dia Mundial del Medi Ambient)	03/06/17
Qui viu en aquest niu? Sensibilitzar per mitjà de l'observació sobre la importància en la conservació d'avions comuns, oronetes i falcies que vénen als nostres municipis a la primavera.	17/06/17

<p>L'empremta dels nostres avantpassats en el paisatge d'Irta. Xarrada per a donar a conèixer el patrimoni cultural i etnogràfic present en Irta (Jornades Europees Patrimoni i Natura)</p>	23/09/17
<p>Vols conèixer els teus veïns amb ales? Carpa informativa amb tallers, jocs i punt d'observació d'aus en l'ullal de l'Estany a Peníscola. (Dia Mundial de les aus)</p>	07/10/17
<p>Aus marines al teu abast Observació i identificació d'aus marines i el seu hàbitat. Col·laboració Ecologistes en Acció (Campanya Descobreix les aus dels parcs)</p>	04/11/17
<p>Missatge en una ampolla Xarrada de sensibilització salut, mars i oceans; escolars de 1r a 6è primària, i realització d'un mural en el pati (<i>See Change our Ocean our Health</i>)</p>	16-17/11/17
<p>Celebrem tots junts el Dia Internacional de les Muntanyes Itinerari guiat ermita Santa Llúcia – Torre d'Ebrí.</p>	10/12/17

Taula 6. Jornades de sensibilització realitzades en Parc Natural de la Serra d'Irta en 2017.

Els **RESULTATS** obtinguts han sigut la participació d'un total de 456 persones en les activitats organitzades pel Parc Natural durant l'any 2017.

5.1.2. Llocs informatius itinerants

El Parc Natural, de manera puntual, ubica llocs informatius en diferents llocs dins del P.N. O en les zones d'influència (normalment aquells a què acudeix molta gent) per a informar la població.

5.1.2.1. Fires

El parc natural participa cada octubre en la "**Fira de la Tomata de Penjar**" d'Alcalà de Xivert, que en 2017 es va celebrar durant el cap de setmana del 14 i 15 d'octubre. Aquesta fira té molt bona acollida per part de totes les parts implicades: organitzadors, participants i visitants.

El parc natural participa en la fira esmentada amb un lloc informatiu en què enguany es va poder informar un total de 165 visitants.

Els **RESULTATS OBTINGUTS** han sigut l'atenció i informació d'un total de 165 visitants atesos en els punts informatius itinerants i fires durant l'any 2017.

5.1.3. Pàgina Web.

La pàgina web dels Espais Naturals de la Comunitat Valenciana (<http://parquesnaturales.gva.es>) s'ha consolidat durant els últims anys com un excel·lent recurs destinat a la comunicació i divulgació de les activitats que realitzen els parcs naturals, del patrimoni historicocultural que alberguen, així com dels principals equipaments d'ús

públic de què disposen. També a través d'aquesta pàgina és possible accedir a la normativa específica del Parc Natural, així com a la seua cartografia i a molts altres serveis d'interès.

Des de l'any 2007, el Parc Natural és l'encarregat d'actualitzar i revisar el web oficial del Parc Natural de la Serra d'Irta, així com de publicitar totes les activitats que se n'ofereixen.

Els **OBJECTIUS** que es persegueixen són:

- Oferir la possibilitat d'informar-se i programar les visites al Parc Natural amb antelació.
- Publicitar les activitats que es realitzen en el parc natural.
- Divulgar la normativa vigent en el parc natural.
- Informar sobre la gestió que es realitza en el parc natural.
- Oferir totes les publicacions que es realitzen en el Parc Natural en format digital.

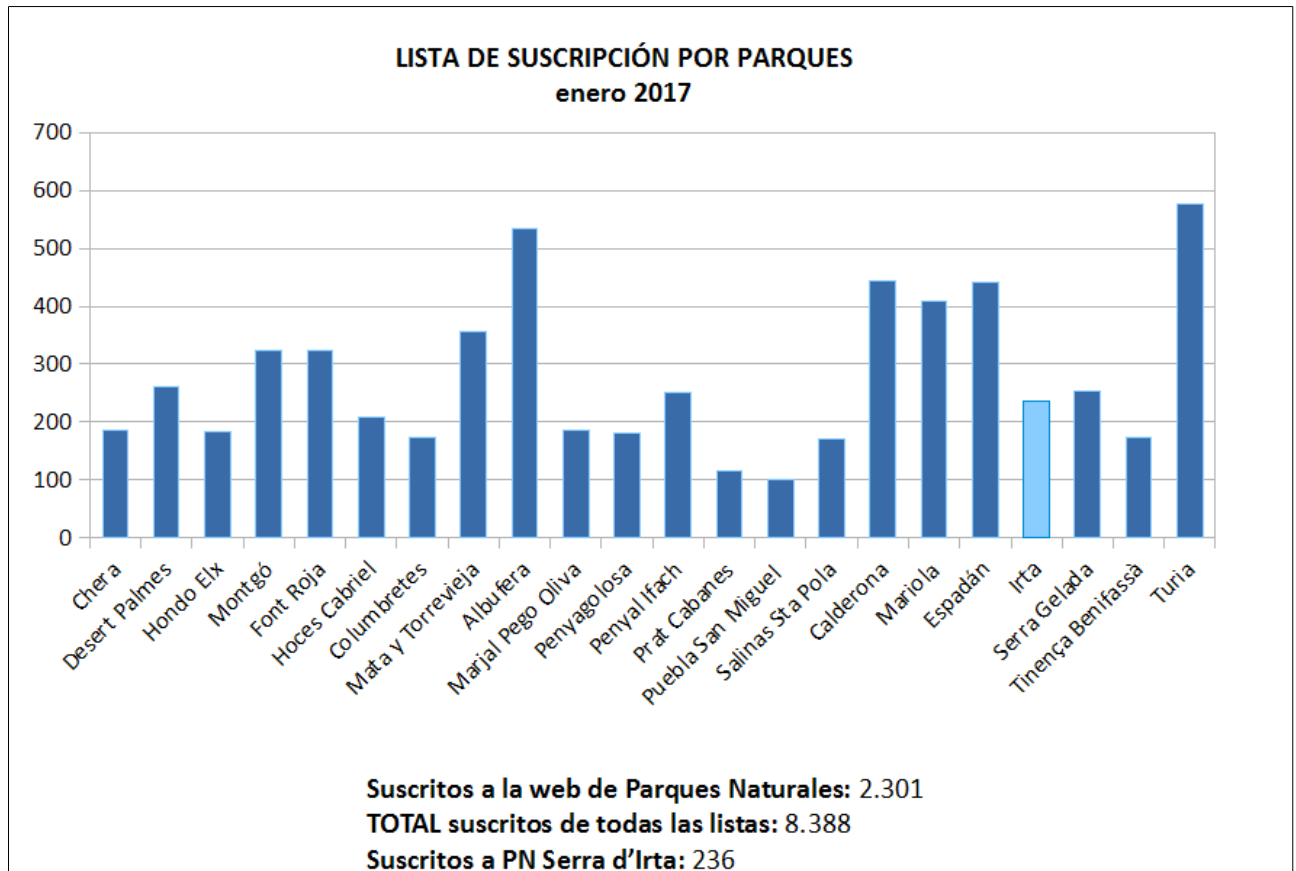
Les **ACTUACIONS REALITZADES** durant el 2017 han sigut canvis en icones i en botons d'acció, incorporant-se un nombre més gran d'imatges reals representatives de cada parc natural. A més, ja s'havien inclòs, en la cartografia del web, tots els itineraris que oferta el parc per a realitzar a peu o amb bicicleta, tot oferint a l'usuari la possibilitat de descarregar-se-les en format GPX i en KML.

Durant el 2017, s'han produït un total de 14.249 sessions en la pàgina web i 70.818 visites a pàgines d'aquest web, rebent un nombre més gran de visites al març i agost.

Visites per ciutat en el 2017

Ciudad	Sesiones	% Sesiones
1. Valencia	4.133	29,01 %
2. Barcelona	1.637	11,49 %
3. Madrid	1.321	9,27 %
4. Castellon de la Plana	1.195	8,39 %
5. (not set)	938	6,58 %
6. Peniscola	395	2,77 %
7. Alicante	247	1,73 %
8. Benicarlo	203	1,42 %
9. Zaragoza	188	1,32 %
10. Vinaros	161	1,13 %

Es continua treballant perquè any rere any vaja en augment el nombre de subscriptors a la Web del parc. D'aquesta manera, quan es publiciten activitats planificades, i també quan es duen a terme, s'informa els participants de la possibilitat de subscriure's per a la seua comoditat. Amb la subscripció aconsegueixen estar informats, a través del correu electrònic, de tot allò que s'oferta des del parc natural i que puga resultar del seu interès.

Gràfic 1. Subscrits web PN fins data gener de 2017.

D'altra banda, a través del web també arriben al parc nombroses consultes i comentaris que són contestats a través d'aquell.

Els **RESULTATS** obtinguts apunten cap a un increment en el nombre d'usuaris subscriptors que va sent més significatiu cada any que passa. Durant gener 2016 i gener de 2017 aquest augment va ser, en el Parc Natural de la Serra d'Irta, de 31 inscrits. Els motius d'aquest augment es relacionen amb la millora de la qualitat i varietat de l'oferta d'activitats en els parcs naturals dutes a terme per la Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural, i amb la millora en la promoció i divulgació dels nostres espais naturals protegits, sempre davall el prisma de la sensibilització mediambiental i la conservació.

La Direcció General de Medi Natural, conscient d'aquesta potencialitat de desenvolupament socioeconòmic de les poblacions incloses dins del territori protegit, ha promogut l'exercici d'activitats en cada Parc Natural, encaminades a divulgar aquests valors de conservació. Aquestes activitats han despertat l'interès per part de turistes, població local i visitants habituals dels parcs naturals.

5.1.4. Aparicions en mitjans de comunicació i presentacions.

Al llarg d'enguany (2017), les aparicions en els mitjans de premsa escrita (*Levante-EMV, Las Provincias, Mediterráneo...*) i ràdio de caràcter local i/o provincial (Cope, SER Maestrat,...) s'han centrat en la difusió i publicitat de les diferents activitats que s'han promogut des del Parc Natural, així com en la difusió i coneixement de l'espai protegit a través de les entrevistes a la seua directora- conservadora.

De la mateixa manera, de vegades, la pròpia premsa escrita o digital ha sigut la que, pel seu propi interès, ha enviat un periodista el dia de l'activitat perquè realitze un article referent a aquesta matèria que es desenvoluparà.

A destacar la gravació del **Programa de TVE "80 cm"** que va realitzar durant els dies 6 i 7 d'abril, la gravació d'un documental en què apareixen els diferents valors naturals i patrimonials presentats per persones locals i del parc natural. La seua emissió en televisió es va realitzar en el mes de setembre del mateix any.

D'altra banda, ressaltar l'activitat de comunicació realitzada mitjançant la Presentació amb caràcter divulgatiu de la **Memòria de Gestió 2016**, per així donar a conèixer entre la població local els treballs de manteniment i conservació del parc, així com, les principals línies i propostes de gestió per a aquest espai natural. En el 2017, aquesta es va desenvolupar en el saló de plens de l'ajuntament de Santa Magdalena de Polpis

Els **RESULTATS** obtinguts l'any 2017 reflecteixen un continu avanç pel que fa a la relació amb els mitjans de comunicació. El fet de mantindre informats de les activitats i la resta de labors que es van realitzant en el parc, a través del correu electrònic, ha propiciat el fet que ells mateixos hagen pres la iniciativa a contactar amb el Parc Natural, per a tindre més informació respecte d'això i poder-la oferir al públic.

5.2. Programa d'Educació Ambiental.

Els espais naturals protegits alberguen un patrimoni natural, històric i cultural d'indubtable valor que necessita de la implicació de tots per a la seua conservació i protecció. Per a això és necessari fomentar el coneixement d'aquest patrimoni i la seua conservació a través de l'ús social d'aquests espais naturals, tant des del punt de vista de l'estudi dels seus valors com del seu gaudi.

Són objectius primordials, dins de la gestió, promoure el coneixement dels valors que alberguen els espais naturals protegits i generar actituds de respecte i conservació. Les eines que ens permeten aconseguir-ho són la divulgació i l'educació ambiental.

El Programa d'Educació Ambiental del parc es dirigeix fonamentalment a la població escolar de la zona, resultant un complement al programa formatiu que s'imparteix en els centres educatius.

Els OBJECTIUS que es persegueixen són:

- Promoure les activitats a l'aire lliure de caràcter lúdic i imprimir en el seu desenvolupament un component educatiu.

- Generar en els participants actituds que afavorisquen el respecte i conservació del patrimoni natural, cultural i històric que posseeix el parc.

5.2.1. Projecte d'Educació Ambiental per a escolars d'educació primària.

El projecte d'Educació Ambiental per a escolars contempla, com en totes les anualitats, des de setembre de l'any en curs fins a juny de l'any següent. És per aquest motiu, pel qual es fa menció de dos cursos escolars dins d'un mateix any de gestió.

El recurs principal en aquest programa és la Serra d'Irta, tot el que aquest espai natural alberga i que crida l'atenció de les persones més joves per a mantindre i millorar l'actual estat de conservació del parc i per a continuar gaudint-ne.

El Parc Natural elabora els projectes d'educació ambiental i és l'encarregat de dissenyar i elaborar la metodologia, els continguts i els materials de les activitats incloses en el programa d'educació ambiental. També s'ocupa de revisar, avaluar i modificar l'oferta d'activitats que es realitza per a cada nou curs escolar.

L'oferta i difusió d'aquest programa d'activitats es realitza a principi de cada curs escolar per als municipis de l'àmbit del parc i en el web de parcs naturals de la Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural.

Els OBJECTIUS que es persegueixen són:

- Divulgar els valors naturals d'espai natural.
- Transmetre la importància dels espais naturals protegits per a preservar el medi.
- Sensibilitzar sobre la fragilitat dels ecosistemes.
- Fomentar els comportaments respectuosos i compromesos en la conservació del nostre patrimoni.
- Fomentar actituds participatives.

Les **ACTUACIONS REALITZADES** en 2017

Curs 2017-2018

L'oferta d'activitats per a l'inici d'aquest nou curs escolar 2017-2018 es va realitzar durant el passat mes de setembre. Les activitats d'educació ambiental es van publicitar a través del web de parcs naturals de la Conselleria d'Infraestructures, Territori i Medi Ambient i per mitjà de publitramesa als col·legis que participen habitualment en el nostre programa d'activitats.

Les activitats oferides segueixen el mateix esquema que en el curs anterior i estan dirigides tant a alumnes d'educació infantil com de primària.

Els **RESULTATS** obtinguts en el Programa d'Educació Ambiental per a escolars de primari l'any 2017 van participar un total de 869 escolars en les activitats oferides pel parc natural.

5.2.2. Projecte itineraris educatius “Mira al teu voltant” d'educació secundària

És un projecte impulsat des d'aquest Parc Natural dirigit a tots aquells instituts d'educació secundària que sol·liciten una visita guiada per la Serra d'Irta.

Amb aquest projecte, es pretén donar a conèixer i transmetre els valors per a fomentar el respecte i conservació dels valors naturals, culturals i històrics que alberga aquest espai natural protegit. Per un altre costat també busca motivar i implicar l'alumnat participant en aquesta labor tan important que naix de la premissa, “Conèixer és Respectar”, sent ells els protagonistes en les labors de la divulgació del patrimoni present en aquest parc natural.

Per a poder col·laborar en aquest projecte amb el Parc Natural els/les alumnes participants assumeixen el rol de “reporters gràfics” al llarg de l'itinerari que realitzen. És a dir, ells mateixos són els qui, amb les fotos que realitzen al llarg de les diferents parades explicatives, elaboren una “Guia visual” que il·lustrarà i donarà a conèixer a tots els usuaris que consulten el web dels parcs naturals de la Comunitat Valenciana els diferents valors naturals, culturals i històrics dels que podran gaudir si practiquen el senderisme per algun dels itineraris a peu que té senyalitzats el Parc Natural de la Serra d'Irta.

Els **RESULTATS** obtinguts en el Projecte “Mira al teu voltant” per a educació secundària l'any 2017 van participar un total de 60 estudiants en els itineraris oferits pel parc natural.

5.3. Programa de Desenvolupament Socioeconòmic del parc natural.

5.3.1. Marca parcs naturals de la Comunitat Valenciana

** La informació que s'inclou en aquest punt prové de l'informe remès al parc natural per part de la Conselleria d'Infraestructures, Territori i Medi Ambient, i executat per VAERSA.

L'any 2017 es dona continuïtat a les certificacions obtingudes durant l'any 2016, passant de les 117 empreses que existien a finals de l'any 2016, a les **112** empreses a finals de 2017.

En total se certifiquen 2 noves empreses, havent sigut baixa 7 empreses per diferents motius.

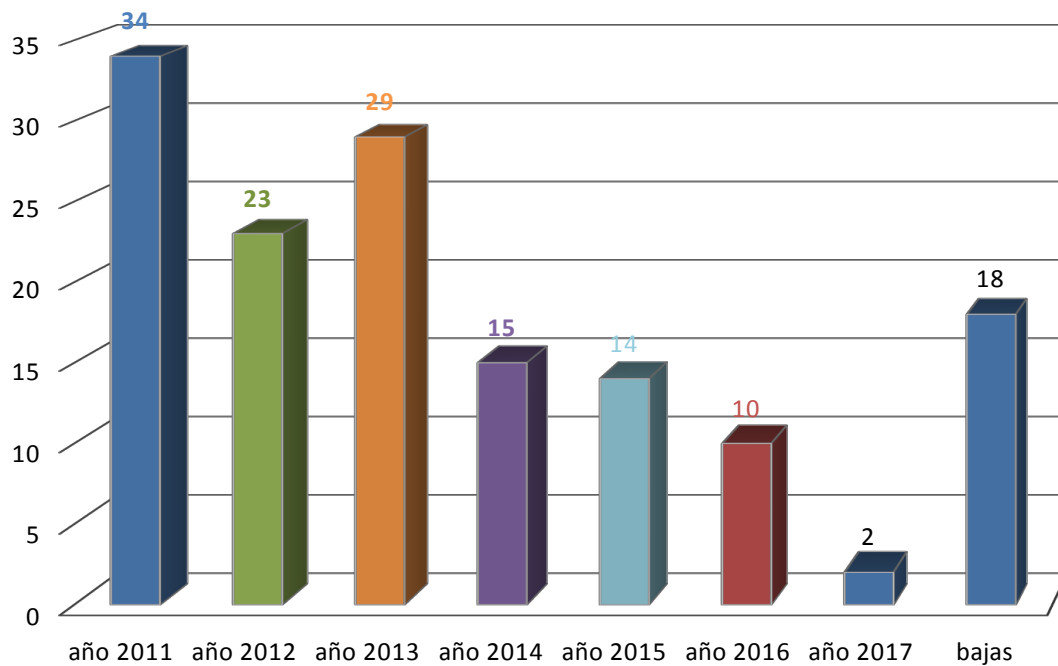
Les llicències per família s'agrupen en: **5 per a productes artesans, 54 per a producte natural i 53 per a turisme de naturalesa.**

L'evolució de la marca des de la seua data de llançament es resumeix en la següent:

- Any 2011: se certifiquen 34 noves empreses.
- Any 2012: se certifiquen 23 noves empreses, fins a arribar a un total de 57 empreses.
- Any 2013: se certifiquen 29 noves empreses, fins a arribar a un total de 83 empreses, ja que es tramiten 3 baixes (2 voluntàries per cessament de negoci i una derivada de l'incompliment de la normativa aplicable).

- Any 2014: se certifiquen 19 noves empreses, fins a un total de 96, ja que 6 són baixa per distints motius.
- Any 2015: se certifiquen 18 noves empreses, fins a un total de 112, havent-se tramitat dos baixes.
- Any 2016 : se certifiquen 10 noves empreses, fins a un total de 117, havent-se tramitat tres baixes

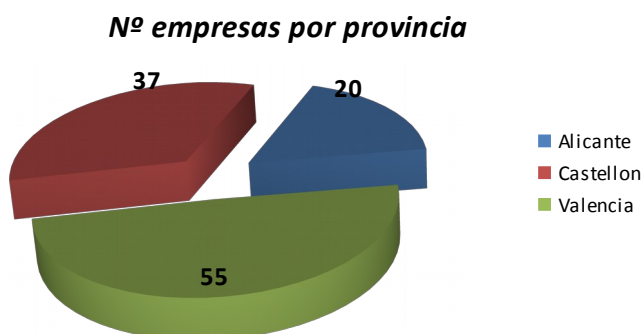
La distribució d'empreses per parc és la següent:

Compte d'Empresa Etiquetes de fila	Etiquetes de columna				Total general
	Producte Artesà	Producte Natural	PN/PA	Turisme de Natura	
El Carrascar de la Font Roja	1			5	6
El Fondo		3		1	4
Gorges del Cabriol	1	14		7	22
L'Albufera		11		6	17
La Mata i Torrevella		1		1	2
Penyagolosa		4		4	8
Puebla de San Miguel				1	1
Serra d'Espadà	2	6	2	7	17
Túria		1		3	4
Serra de Mariola		4		4	8
Montgó				2	2
Chera - Sot de Chera				2	2

Serra Calderona	1	3	1	5	
Diversos parcs			1	1	
Salines de Santa Pola		1		1	
Serra d'Irta		4	1	5	
PN província Castelló			1	1	
Illes Columbretes			1	1	
Serra Gelada			1	1	
Marjal de Pego-Oliva			2	2	
Prat de Cabanes Torreblanca			1	1	
Serra d'Irta i illes Columbretes 2			1	1	
Total general	5	52	2	53	112

La distribució de les empreses amb productes certificats amb la marca per províncies és la següent:

Forma part de l'essència de la marca, l'estimulació de l'activitat econòmica de l'àrea d'influència dels parcs, aprofitant l'oportunitat de les activitats connexes i complementàries, i tractant de generar sinergies entre les activitats esmentades: produccions primàries, productes agrícoles i ramaders, productes artesans, serveis d'allotjament i restauració, turisme actiu, educació ambiental i interpretació del patrimoni.

Destacar de les distintes accions que es realitzen des de l'àmbit de la marca, com "l'Assistència a les fires dels pobles d'Espadà i de mobilitat sostenible d'Albalat dels Sorells", la "VI mostra de productes de la marca", feta en la ciutat de València, i que va tindre una repercussió molt important, ja no tant en la venda per a les empreses participants, com en la consolidació d'imatge de marca associada a la qualitat i al compromís amb el medi ambient.

Les empreses de la marca parcs naturals han participat en distintes campanyes i accions relacionades amb la posada en valor i divulgació dels valors de l'espai natural, de forma conjunta amb el parc, accions que s'han desenvolupat durant tot l'any en els 22 parcs naturals de la Comunitat.

El Facebook de la marca ha presentat un increment del 40% durant l'any 2017, obtenint una xifra que en l'actualitat supera els 4.400 m'agrada. En aquell Facebook es publiquen les activitats i els productes oferits per les empreses de la marca 'parcs naturals', de forma conjunta a les activitats que s'ofereixen des dels 22 parcs de la Comunitat, posant en valor nostres espais naturals protegits i el seu desenvolupament socioeconòmic.

5.4. Planificació i gestió de l'ús públic.

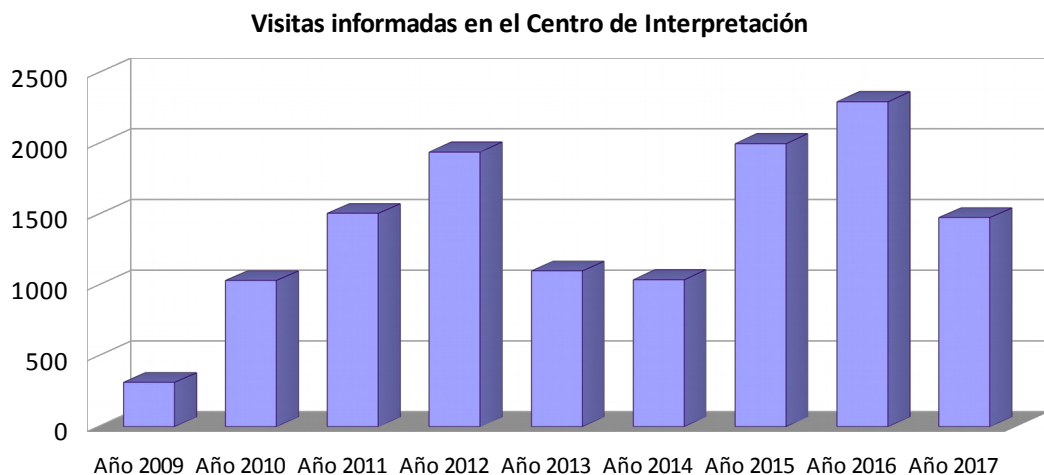
5.4.1. Programa d'atenció al visitant i rutes.

5.4.1.1. Servei d'atenció al visitant i relació de visites.

L'atenció als visitants sol centrar-se en consultes referents a:

- Itineraris a peu i BTT pel parc natural
- Equipaments d'ús públic disponibles en el parc natural
- Vegetació, fauna i llocs d'interès
- Normativa referent a la Reserva Natural Marina d'Irta
- Informació sobre cales i platges de la costa del parc natural

L'horari d'atenció en el Centre d'Interpretació en 2017 ha sigut: de dilluns a divendres de 10:00 a 14:00 hores, i els caps de setmana i festius de 9:30 a 14:30 hores.

Gràfic 2. Evolució anual del nombre de visites informades del PN des de 2009 fins a 2017

Les diferents tipologies en què es classifiquen els visitants són les següents:

Visites informades: són aquells visitants espontanis que acudeixen al Centre d'Interpretació del Parc Natural en horari d'obertura per a sol·licitar informació, i són atesos per l'equip tècnic del parc.

Visites concertades: són aquelles visites que prèviament sol·liciten i reserven el dia per a realitzar alguna de les activitats oferides pel parc natural, i són ateses per la guia del parc.

Visites autoritzades: són aquelles visites que segons el PORN o el PRUG requereixen autorització prèvia del parc o dels serveis territorials, ja siga documentalment o verbalment per a la realització d'un itinerari autoguiat pel parc natural o activitats d'estudi. No són ateses físicament pel personal del parc, només per telèfon o correu electrònic, però se'n té constància real.

Visites estimades: són aquelles visites considerades, no sent l'afluència real a un parc, sinó que és una aproximació feta per extrapolació de dades. Aquestes visites són totes aquelles que entren dins del PN. Però no se'ls dóna informació i tampoc són concertades ni autoritzades. No són ateses pel personal del parc.

Durant el 2017, el Parc Natural de la Serra d'Irta va ser visitat per nombroses persones:

Dins de la categoria de **“visites informades”** en el Centre d'Interpretació, el personal del parc va atendre un total de **1476 visitants**. La majoria per a obtenir informació sobre l'accés i les rutes (tant a peu com amb bicicleta) pel parc natural i una minoria per a visitar l'exposició del Centre d'Interpretació.

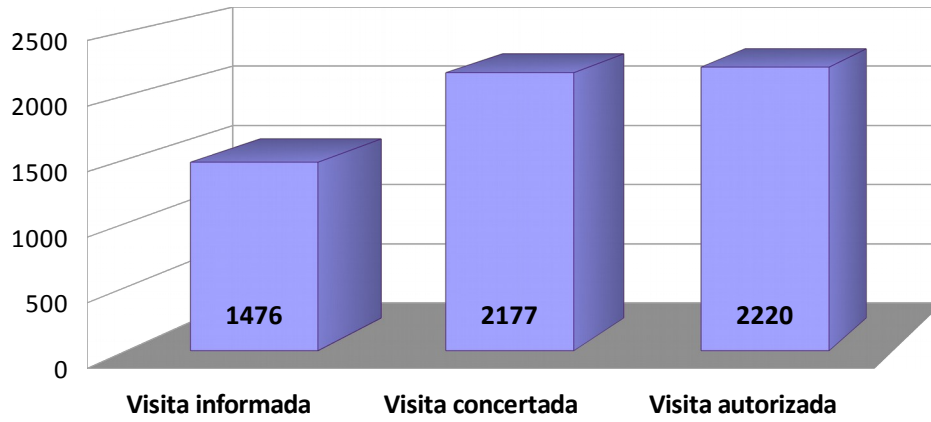
Respecte a les **“visites autoritzades”**, comptabilitzades per mitjà de les sol·licituds rebudes, un 50% va correspondre a associacions que van realitzar rutes a peu, un 30% a entitats locals que van organitzar actes, jornades i marxes dins del parc natural, i un 20% va correspondre a visites de caràcter pedagògic, majoritàriament Instituts d'Educació Secundària i universitats. Aquesta categoria va representar un total de **2220 visitants**.

En la categoria de **“visites concertades”**, un total de **2177 visitants** van correspondre a participants atesos en les activitats planificades que s'han ofert per al cap de setmana, visites guiades al Centre d'Interpretació, activitats escolars, conferències, itineraris, jornades de sensibilització, etc., desenvolupades per una guia del parc.

Tant les visites concertades com les autoritzades s'han posat en contacte prèviament amb la guia o educadores del parc natural per a reservar els dies de visita, a fi d'intentar regular i ordenar els grups per a evitar una saturació de persones en els itineraris que es poden realitzar en el parc.

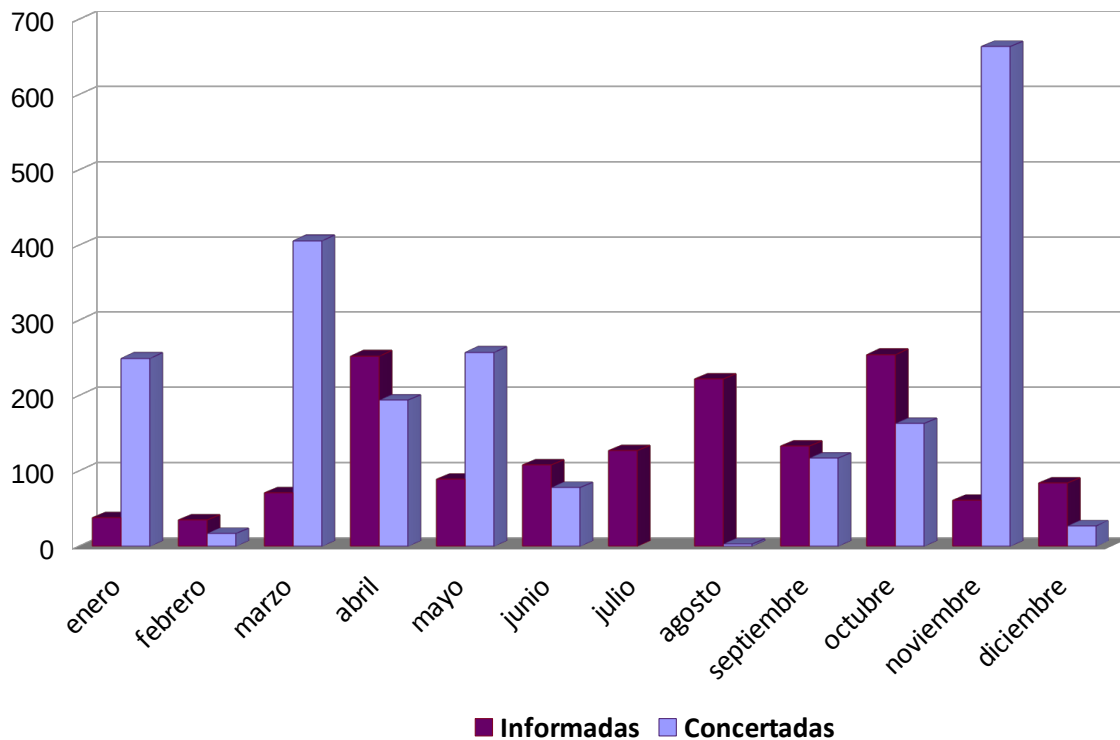
Respecte a les **“visites estimades”** durant el 2017 van ser un total de 75.300 visitants.

Distribución de los visitantes en 2017

Gràfic 3. Visitants totals en 2017, categoritzats segons tipus de visita

Visitas informadas / concertadas a lo largo del año 2017

Gràfic 4. Comparativa de visitants atesos (informats vs. concertats) en 2017

5.4.1.2. Punts d'Informació Col·laboradors (PIC) dels parcs naturals de la Comunitat Valenciana.

Durant l'any 2017 s'ha continuat mantenint contacte amb els PIC que té el parc acreditats. L'intercanvi d'informació entre les Oficines de Turisme i els parcs, la millora i actualització de la informació en els portals d'Internet, així com el gran treball que realitzen en la difusió de les activitats planificades que s'organitzen des de l'espai natural ha sigut la tònica general de treball amb aquelles.

5.5. Anàlisi dels resultats i conclusions generals del programa

La planificació i gestió per a la integració socioeconòmica inclou diferents programes que, tal com s'ha pogut llegir al llarg d'aquest punt de la Memòria de Gestió, són desenvolupats per les guies mediambientals del parc, convertides a educadores ambientals a final d'any.

Les activitats que s'inclouen en el "Programa de comunicació i divulgació" junt amb el "Programa d'Atenció al visitant", són els que té més directa repercussió en la imatge d'aquest espai natural protegit.

Es valora molt positivament les labors realitzades amb caràcter divulgatiu i informatiu dirigides als visitants des del Centre d'Interpretació, perquè repercuteix en un millor ús dels equipaments del parc natural. A més, des que es va instal·lar la senyalització en carretera (octubre de 2010) per a l'accés a aquell, el nombre de persones que acudeixen a informar-se el Centre d'Interpretació va augmentar considerablement.

Al mateix temps, també ens agradaria destacar la labor de les *tourist-info* com el PIC (Punt d'Informació Col·laborador), en el re-adreçament cap al Centre d'Interpretació de les persones que tenen interès per informar-se en detall sobre la Serra d'Irta.

La pàgina web dels parcs naturals de la Comunitat Valenciana és un altre recurs del qual els visitants fan ús per a després, via telèfon o CEL (correu electrònic), posar-se en contacte amb el Centre d'Interpretació del parc per a consultar els seus dubtes, i també per a realitzar a través de la Bústia de consultes les seues demandes d'informació. Per aquest motiu, es valoren positivament els treballs de dotació de continguts i actualitzacions que es realitzen des del parc, sempre que resulten necessaris o enriqueixen el web.

Finalment, en referència al Programa d'Educació Ambiental, comentar que és un dels programes de major trajectòria en el parc natural i que rep per part de tots els centres educatius molt bona acollida i un grau de satisfacció elevat. Tant és així, que un bon indicador de l'èxit de les activitats que oferta el parc és l'existència d'una cartera de centres escolars que hi participa any rere any.

6.- DIRECCIÓ I GESTIÓ ADMINISTRATIVA

Durant l'any 2017, s'han continuat responent a les consultes sobre itineraris, activitats organitzades pel parc o sobre activitats de particulars amb terrenys en el parc natural. A més, un any més i com a conseqüència de la presa de possessió de la directora-conservadora del parc natural com a funcionària de l'administració, ha sigut possible una major proximitat quant a la concertació de reunions amb els agents implicats en l'espai protegit, i quant a realització d'informes per a la tramitació de sol·licituds relacionades amb determinades activitats a desenvolupar en el parc natural.

6.1. Reunions

S'han continuat mantenint reunions amb els equips municipals dels ajuntaments de Peníscola, Alcalà de Xivert i Santa Magdalena de Polpís, per a tractar temes puntuals com els punts d'abocament que apareixen en el territori del parc natural, ubicació de contenidors per a la recollida selectiva de residus, possibles rutes de competicions esportives per l'interior del parc natural, organització d'activitats conjuntes, etc. També s'han mantingut reunions amb membres de la Junta rectora, i particulars amb interessos en el parc natural.

Com a reunions singulars podem citar les següents:

- Reunió de l'Equip Tècnic del parc natural. L'equip esmentat està integrat per la Brigada de Parc Natural, per l'equip tècnic del parc natural i pels agents mediambientals de la zona, per a realitzar intercanvi d'informació i planificar les actuacions a realitzar.
- Reunió amb l'empresa encarregada de la realització de la cartografia d'hàbitats del parc natural, per a establir la col·laboració necessària.
- Reunió amb el Grup ecologista APNAL per a coordinar activitats d'educació ambiental en temes d'ornitologia en el parc natural.
- Reunió de la Comissió de la Junta rectora, per a tractar el tema de la gestió dels residus en el parc natural i la regulació del trànsit de vehicles en la pista que discorre paral·lela a la costa.
- Reunió amb l'equip de govern de l'ajuntament de Peníscola per a establir les condicions de la cessió d'ús del centre d'interpretació i la connexió amb Iberdrola.

6.2. Gestió administrativa

Amb respecte la gestió administrativa duta a terme des del parc natural, ha sigut molt variada: consultes sobre qüestions relatives a itineraris, activitats organitzades pel centre d'interpretació o sobre activitats a desenvolupar en el territori del parc natural. També s'han

tramitat les comunicacions dels grups que volen fer senderisme en el parc natural i s'han informat les sol·licituds d'inici de tràmit administratiu.

6.2.1 Consultes

En la següent taula s'arreglega el nombre de consultes realitzades durant 2017 per via telefònica o per correu electrònic, amb indicació de la temàtica. Aquestes consultes no estan computades en les dades de visites informades.

TEMÀTICA DE LA CONSULTA	NOMBRE DE CONSULTES
Itineraris, rutes...	54
Normativa	8
Reserva Marina	10
Informació general sobre el PN	28
Sol·licituds per a realitzar eixides o activitats	75
Centre d'Interpretació	9
Informació sobre parcel·les	4
Demanda de treball, formació o pràctiques	3
Informació per a centres educatius / educativa	5
Informació activitats planificades	220
Altres	11
Total consultes ateses	42

Taula 7. Tipologia consultes al PN en 2017

6.2.2 Notificacions de visites de grups organitzats

Pel fet que les activitats de senderisme i excursionisme realitzades per grups dins del Parc Natural han de ser notificades, en la següent taula s'arreglega el nombre de notificacions realitzades durant 2017, pels diferents grups que han realitzat l'activitat de senderisme en el parc natural.

ENTITAT SOL·LICITANT	NOTIFICACIONS REBUDES
IES Leopold Querol de Vinaròs	1
Ajuntament Alcalà de Xivert - Alcossebre	4

Ajuntament Peníscola	2
Ajuntament Santa Magdalena de Polpís	1
IES la Salle de Benicarló	1
Centre Excursionista de València	2
Centre Excursionista Serra d'Irta de Peníscola	2
Fundació Europea Medicina Tradicional Xinesa	1
Ajuntament de Rafelbunyol	1
Ajuntament Alcalà de Xivert /Amics curses populars	1
Grup Senderista Colla Calderona de València	1
Grup d'Amics Senderistes de València	1
Universitat Jaume I de Castelló	1
Ajuntament de Bonrepòs	1
Itinerantur / Institut Educació Secundària de València	1
SportNaturExperience	1
IES Sol de Riu de Sant Carles de la Ràpita	1
Associació Cultural Sendenado València	1
Ajuntament Peníscola/Centre Excursionista Serra d'Irta	1
Centre excursionista Serra d'Irta Peníscola/Centre excursionista Benicarló	1
Total notificacions rebudes	26

Taula 8. Notificacions rebudes en el Parc Natural durant 2017

6.2.3 Informes

En relació amb les sol·licituds rebudes en 2017 s'han fet els informes següents:

Informes sol·licitud de proves esportives

- Sol·licitud de prova esportiva denominada V INFINITRI HALF TRIATLÓ PENÍSCOLA organitzada pel CLUB TRIATLÓ INFINITRI (02/04/17).
- Sol·licitud de prova esportiva denominada PRIMER TRAIL NOCTURN CIUTAT DE PENÍSCOLA, organitzada pel Club Triatló de Peníscola (03/12/17).
- Sol·licitud d'ubicació de la meta de fi d'etapa de la volta ciclista a Espanya al seu pas pel municipi d'Alcalà de Xivert.

Informes sol·licitud de marxes senderistes o ciclistes

- Sol·licitud de ruta ciclista organitzada per l'Associació Cultural i Recreativa Mandarina Sport Club de Peníscola (26/03/17).
- Sol·licitud de marxa senderista organitzada per l'Associació Cultural i Recreativa *Fadrins Gaspatxers 2017*, amb la col·laboració de l'Ajuntament d'Alcalà de Xivert (29/04/17).
- Sol·licitud de marxa senderista nocturna organitzada per l'Ajuntament d'Alcalà de Xivert junt amb el Club Muntanyenc Serra d'Irta (10/06/17).
- Sol·licitud de la marxa senderista "*VI Pujada a Santa Llúcia*" organitzada per l'Ajuntament d'Alcalà de Xivert i l'associació Amics dels cursos populars (02/07/17)
- Sol·licitud de la marxa senderista «*XIII Marxa a Peu Serra d'Irta'17*», organitzada per l'Ajuntament d'Alcalà de Xivert (26/08/17)

Informes sol·licituds de permisos de rodatge

- Informe la sol·licitud de permís per a la gravació d'un programa de Radiotelevisió Espanyola a través de la productora del seu centre territorial a Catalunya. Es tracta d'un programa de viatges (80 cm de la 2) que té com a objectiu difondre els recursos naturals de la zona que es visita, en aquest cas de la Serra d'Irta.
- Informe la sol·licitud de permís de rodatge de la productora *Onza Entertainment* per a la sèrie de TVE el Ministeri del Temps.

Informes sol·licituds d'altres actuacions en el Parc Natural

- Informe de les actuacions a realitzar per la diputació de Castelló en els castells d'Alcalà de Xivert i Santa Magdalena de Polpís.
- Informe la sol·licitud de modificació puntual del Pla General d'Ordenació Urbana que afecta Marcolina -Alcossebre.
- Informe sol·licitat per la Direcció Provincial de Costes, sobre les obres del mirador ubicat en el port esportiu d'Alcossebre.
- Informe petició del servei Provincial de Costes a Castelló, en relació amb la sol·licitud de l'Ajuntament de Peníscola, sobre autorització d'obres del DPM-T, per a dur a terme actuacions d'accessibilitat i millora de l'entorn de l'espai de la casa quarter de Carrabiners.
- Informe sol·licitat per l'Observatori de l'Ebre (Universitat Ramon Llull-CSIC), que sol·licita autorització per a la realització d'un desguàs d'aigües pluvials en l'estació sísmica que, al seu dia, van instal·lar en l'ermita de Sta. Llúcia d'Alcossebre del municipi d'Alcalà de Xivert (Castelló).
- Informe el Projecte de millora de l'entorn de l'ermita de Santa Llúcia d'Alcossebre, promogut per l'Ajuntament d'Alcalà de Xivert.
- Informe el projecte de creació i senyalització direccional i interpretativa de la senda "Miradors Templers", promogut per la Diputació de Castelló.
- Informe la consulta realitzada pel servei d'Impacte ambiental sobre el projecte d'ampliació d'una granja porcina ubicada al terme municipal d'Alcalà de Xivert.
- Informe la sol·licitud de neteja de vegetació d'un camí d'accés a una construcció (caseta de Volta) de la seua propietat, així com la neteja de la contornada de la mencionada edificació.

- Informe sobre afecció a la Xarxa Natura 2000 del projecte promogut per la Direcció General de Prevenció d'Incendis Forestals "Manteniment i millora de vials forestals del pla de prevenció d'incendis de la província de Castelló. Fase 1", relatiu a una pista forestal ubicada al terme municipal d'Alcalà de Xivert.

- Informe sobre afecció a la Xarxa Natura 2000 del "Projecte bàsic d'autorització d'abocament xarxa de sanejament de la zona costanera d'Alcalà de Xivert (Castelló)", sol·licitat pel Servei de Planificació de Recursos Hidràulics i Qualitat de les Aigües.

- Informe sobre afecció a la Xarxa Natura 2000 del "Projecte bàsic d'autorització d'abocament xarxa de sanejament de la zona costanera d'Alcalà de Xivert (Castelló)", sol·licitat pel Servei d'Avaluació d'Impacte Ambiental.

- Informe sobre la possible afecció d'una activitat de transformació de finca agrícola al terme municipal d'Alcalà de Xivert.

Informe favorable per a la realització dels treballs de tractament fitosanitari contra la processionària del pi.

7. FORMACIÓ

7.1. Alumnes en pràctiques

Durant l'any 2017 han realitzat la seua formació en pràctiques en el Parc Natural de la Serra d'Irta els següents alumnes que s'indiquen en la taula.

Centre Educatiu	Alumne	Formació	Període	Pràctiques
IES Alt Palància	Joel Raya García	Aprofitament i Conservació del medi natural	Març/Juny 2017	Activitats E. Ambiental Itineraris interpretatius Atenció C visitants
IES Alt Palància	Alejandro Fernández Rey	Aprofitament i Conservació del medi natural	Març/Juny 2017	Activitats E. Ambiental Itineraris interpretatius Atenció C visitants

Taula 9. Alumnes en pràctiques en el PN durant 2017

8. RESUM ECONÒMIC

8.1. Inversions anualitat 2017.

Durant l'anualitat 2017, s'han realitzat les inversions següents:

TIPUS D'ACTUACIÓ	DETALL	PRESSUPOST
MANTENIMENT CONSERVACIÓ I ÚS PÚBLIC	Promoció, difusió i treballs tècnics del parc	38.848,77 €
	Conservació i manteniment de l'espai natural	100.294,72 €
	Brigades biodiversitat (Fons FEDER)	7.785,00 €
TOTAL INVERSIONS		146.928,49 €

Taula 10. Inversions realitzades en el Parc Natural de la Serra d'Irta durant 2017

9.- PROGRAMA DE GESTIÓ I PROPOSTES PER A L'ANY 2018

9.1. Programa de gestió en el Parc Natural de la Serra d'Irta

9.1.1 RENOVACIÓ I MANTENIMENT DE LA SENYALITZACIÓ DEL PARC NATURAL

Objectius

- Facilitar als visitants el passeig pels itineraris del parc natural.
- Establir clarament els itineraris en què es pot utilitzar la bicicleta
- Assabentar el visitant de l'entrada en el parc natural, i que comporta unes normes d'ús diferents.
  - Senyalitzar llocs puntuals en determinades zones (residus, prohibició de pesca, béns d'interès cultural, etc.)
  - Millorar la imatge del parc natural

Actuacions

- ✓ Reubicació, compra i instal·lació de les següents tipus de senyals:
  1. Senyals d'entrada al parc amb cotxe
  2. Senyals d'entrada al parc a peu
  3. Senyals dels 8 itineraris a peu del parc natural
  4. Senyals dels 3 itineraris amb bicicleta del parc natural

9.1.2 PROJECTE PER AL FOMENT DEL TURISME SOSTENIBLE EN EL PARC NATURAL

Objectius

- Fomentar un turisme respectuós amb el medi

- Conservar els valors ambientals del paratge i, per tant, un turisme sostenible
- Protegir i conservar la vegetació litoral que es troba en situació de risc
- Afavorir la seguretat dels usuaris del parc, en cas d'emergència
- Potenciar l'economia de la zona, per mitjà de la creació de nous llocs de treball

Actuacions

- ✓ Elaboració d'un estudi de la capacitat d'acollida i de l'impacte dels visitants a la zona costanera
- ✓ Elaboració d'un estudi de mobilitat sostenible per a l'accés a les platges del Parc Natural
- ✓ Control de l'accés de vehicles al parc natural en època estival.
- ✓ Dotació d'un transport públic per suplir el vehicle privat
- ✓ Instal·lació de llocs per al lloguer de bicicletes

9.1.3 PROJECTE PER A LA GESTIÓ DE RESIDUS EN EL PARC NATURAL

Objectius

- Mantindre el parc natural net de residus de qualsevol tipus
- Conscienciar els usuaris del parc natural de la necessitat de no deixar els residus dins del parc natural
- Dotar de contenidors per a la recollida selectiva de residus, fora del parc natural

Actuacions

- ✓ Realització de campanyes de comunicació i educació ambiental al respecte, de manera coordinada, així com d'inspecció i sanció.
- ✓ Instal·lació de contenidors de recollida selectiva de residus en punts estratègics.
- ✓

9.1.4 ELABORACIÓ DEL PLA D'APROFITAMENT RAMADER DEL PARC NATURAL

Objectius

- Compatibilitzar l'aprofitament dels recursos ramaders amb la conservació dels valors ambientals i la lluita contra els incendis
- Facilitar la utilització de adobs orgànics en l'agricultura ecològica del parc natural

Actuacions

- ✓ Encarregar als tècnics experts en la matèria la redacció del Pla d'aprofitament ramader

9.1.5 PROJECTE PER A LA CATALOGACIÓ I POSTERIOR REHABILITACIÓ DE LES CONSTRUCCIONS D'INTERÈS HISTÒRIC, ARQUITECTÒNIC I CULTURAL

Objectius

- Fomentar la conservació del patrimoni cultural del parc natural
- Promoure l'elaboració d'un catàleg de béns d'interès cultural en el parc natural

Actuacions

- ✓ Col·laboració en el projecte de restauració de la Torre d'Ebrí
- ✓ Col·laboració en el projecte d'elaboració del catàleg de béns d'interès cultural en el Parc Natural de la Serra d'Irta.
- ✓ Col·laboració en el projecte d'adequació i senyalització de l'aljub ubicat al barranc

9.1.6 PROJECTE PER A LA RESTAURACIÓ DELS MARGES DE PEDRA SECA EN EL PARC NATURAL

Objectius

- Fomentar la tècnica de la pedra seca en les construccions del parc natural

Actuacions

- ✓ Elaborar un mapa amb les ubicacions en què hi ha marges de pedra seca fets malbé.

9.1.7 PROGRAMES PER A LA MILLORA I CONSERVACIÓ DELS HÀBITATS DEL PARC NATURAL

Objectius

- Continuar amb el seguiment de les espècies singulars de flora i fauna del parc natural.
- Implementar actuacions de millora dels hàbitats prioritaris al parc natural.
- Detectar i ubicar les espècies invasores de flora i fauna al parc natural i combatre'n la presència.

Actuacions

- ✓ Seguiment de la flora de les microreserves i de les poblacions del gerani d'Irta (*Erodium sanguicristi*)
- ✓ Seguiment de les poblacions de *Quercus faginea*.
- ✓ Ajuda als propietaris de terrenys forestals per a la redacció dels plans de Gestió Forestal
- ✓ Seguiment de les poblacions de tortuga mediterrània (*Tortuga hermanni*)
- ✓ Elaboració d'un mapa amb les ubicacions de les espècies invasores de flora i establiment d'un cronograma d'actuacions per a eradicar-les.

9.1.8 CONSERVACIÓ I MANTENIMENT DEL PARC NATURAL I LES SEUES INFRAESTRUCTURES

Objectius

- Condicionar els itineraris didàctics del parc natural
- Millorar l'estat actual de les infraestructures d'ús públic
- Mantindre en bon estat les sendes i camins del parc natural
- Mantindre els punts d'aigua

Actuacions

- ✓ Control periòdic de la vegetació pel manteniment dels itineraris del parc natural.
- ✓ Eliminació de la vegetació i manteniment de les franges annexes a les pistes com a tallafocs
- ✓ Manteniment d'infraestructures d'ús públic
- ✓ Manteniment de camins i sendes
- ✓ Manteniment dels punts d'aigua

9.1.9 PROGRAMES DE COMUNICACIÓ, DIVULGACIÓ I EDUCACIÓ AMBIENTAL

Objectius

- Mantindre els programes de comunicació i divulgació dels valors naturals i culturals del PN.
- Continuar amb els programes d'educació ambiental en els centres educatius dels municipis de l'àmbit del PN
- Establir una línia de col·laboració i coordinació amb els ajuntaments dels municipis per a la programació de les diferents activitats que s'ofereixen des del parc natural.

Actuacions

- ✓ Realització de les activitats per al públic en general en una periodicitat de dues per mes
- ✓ Manteniment de la programació de les activitats d'educació ambiental en els centres escolars per als alumnes d'Educació Primària
- ✓ Atenció als visitants que acudeixen al Centre d'informació del parc
- ✓ Manteniment de la pàgina web dels parcs naturals de la Comunitat Valenciana.

9.2. Propostes de gestió per a l'any 2018

- PROJECTE PER AL DISSENY I CONSTRUCCIÓ D'UN NOU CENTRE D'INTERPRETACIÓ DEL PARC NATURAL
- 1ª FASE DEL PROJECTE PER AL FOMENT DEL TURISME SOSTENIBLE EN EL PARC NATURAL

- PROJECTE PER A LA GESTIÓ DE RESIDUS EN EL PARC NATURAL
- PROJECTE PER A LA RENOVACIÓ I ACTUALITZACIÓ DELS SENYALS INFORMATIUS DEL PARC NATURAL
- PROJECTE PER A LA REALITZACIÓ D'UN INVENTARI D'ELEMENTS D'INTERÈS HISTÒRIC, ARQUITECTÒNIC I CULTURAL DEL PARC NATURAL
- PROGRAMES PER A LA MILLORA I CONSERVACIÓ DELS HÀBITATS DEL PARC NATURAL
- PROGRAMES DE COMUNICACIÓ, DIVULGACIÓ I EDUCACIÓ AMBIENTAL.
- PROGRAMES DE CONSERVACIÓ I MANTENIMENT DEL PARC NATURAL I LES SEUES INFRAESTRUCTURES.

GENERALITAT
VALENCIANA

10.- ANNEXOS

GENERALITAT
VALENCIANA

parc natural
de la serra
d'irta

10.1.- Informe actuacions Brigades Xarxa Natura 2000

Memoria de Actividades de las Brigadas de Red Natura 2000 en el Parque Natural Serra d'Irta. Año 2017

**INFORME SOBRE LAS ACTUACIONES REALIZADAS POR LAS BRIGADAS DE CONSERVACIÓN DE
BIODIVERSIDAD EN EL PARQUE NATURAL SERRA D'IRTA (ENERO- DICIEMBRE 2017)**

1.- INTRODUCCIÓN

Antecedentes

La figura de protección de especies silvestres denominada *microrreserva vegetal* fue creada mediante Decreto 218/1994, de 17 de octubre del Gobierno Valenciano. Las Microrreservas de Flora forman la *Red de Microrreservas de la Comunidad Valenciana*, y se trata de zonas de pequeño tamaño (hasta 20 Ha) y elevado interés botánico, destinada al seguimiento y conservación a largo plazo de las especies vegetales o tipo de vegetación endémica, rara o amenazada de la Comunidad Valenciana. Las microrreservas constituyen una red de parcelas, aportadas por la Generalitat Valenciana, o voluntariamente por sus propietarios, con un objetivo principal: contener una o más poblaciones de flora endémica, rara o amenazada. Dos programas diferentes han cofinanciado la creación, gestión y mantenimiento de la red de microrreservas en la Comunidad Valenciana (proyectos LIFE94 NAT/E/000766 y LIFE99 NAT/E/006417) que actualmente cuenta con más de 230 microrreservas oficialmente declaradas. La provincia de Castellón alberga 75 microrreservas declaradas.

2.- TIPOLOGÍA DE LAS ACTIVIDADES

Los trabajos principales que realiza habitualmente la brigada de mantenimiento de microrreservas en la provincia de Castellón se pueden resumir en:

- Señalización de microrreservas, reposición y sustitución de piquetas.
- Censos de especies de interés en las microrreservas.
- Apertura de sendas ecoeducativas y colocación de carteles.
- Colocación y mantenimiento de vallados blandos en microrreservas.
- Desbroces y podas selectivos.
- Mantenimiento de sendas de acceso a las microrreservas.
- Eliminación de basuras en microrreservas y entorno.
- Eliminación de especies alóctonas invasoras (flora y fauna).
- Recolección de semillas de especies raras, endémicas y amenazadas (REA) especificadas en los Planes de Gestión.
- Refuerzos poblacionales con planta REA en microrreservas.
- Riegos de mantenimiento estivales.
- Traslocación de ejemplares de flora REA.
- Mantenimiento de la rocalla de planta REA en La Bartola
- Mantenimiento del vivero en S Juan de Penyagolosa. Producción de planta para introducir en microrreservas.
- Colaboración con otras brigadas en diferentes trabajos.
- Colaboración con diferentes trabajos de investigación, realizados por equipos diversos, que se llevan a cabo en las microrreservas.

Los trabajos relacionados con la producción de planta se realizan en el Centro de Investigación y Experimentación Forestal (CIEF), en Quart de Poblet. La producción de planta acuática se lleva a cabo en la Piscifactoría de El Palmar.

El vivero de San Joan de Penyagolosa (Vistabella) se utiliza tanto para acopiar planta que se va a introducir en campo como para endurecer los ejemplares producidos en las instalaciones del CIEF.

3.- PERSONAL

Los trabajos de conservación de flora y fauna se realizan, desde agosto 2008, por dos equipos de cuatro personas:

Dos brigadas formadas por cuatro personas (un capataz y tres peones especializados) y una asistencia técnica de conservación de flora adscrita a los Servicios Territoriales de Agricultura, Medio Ambiente, Cambio Climático y Desarrollo Rural contratadas por el ente instrumental Vaersa.

4.- LISTADO DE MICRORRESERVAS DECLARADAS EN P.N. Serra d'Irta

MICRORRESERVA	SUPF. (Ha)	Término municipal
Cala Argilaga	1,27	Peníscola. P.N. Irta.
Torre Badum	0,34	Peníscola. P.N. Irta.
Duna del Pebret	0,29	Peñíscola. P.N. Irta.

5.- ACTUACIONES REALIZADAS DESDE 01/ENERO/17 HASTA 31/DICIEMBRE/17

Las actividades realizadas en el Parque Natural Serra d'Irta pueden resumirse en:

5.1.- Eliminación de basuras

A finales de 2017 hubo un par de temporales marinos que depositaron gran cantidad de residuos en la línea de costa de la provincia. En este caso, las brigadas de RN2000 retiraron el exceso de basura depositado en las microrreservas de flora situadas en el Parque Natural.

ZONA	VOLUMEN DE BASURA
mrf Cala Argilaga	0,8 m ³
mrf Duna del Pebret	0,08 m ³
mrf Torre Badum	0,12 m ³

5.2.- Colocación y mantenimiento de vallados blandos en microrreservas

En cumplimiento de los Planes de Gestión publicados en las Órdenes de Declaración, en algunas microrreservas se considera necesaria la colocación de un vallado blando permeable al tránsito de peatones pero no de vehículos, para la conservación de la flora y vegetación.

Como sucede con la retirada de basuras, las microrreservas situadas en lugares con mucha afluencia de gente, sufren la mala educación de los usuarios y, periódicamente, tienen que ser revisadas para restaurar los desperfectos causados en los vallados blandos.

MICRORRESERVA	CUERDA (mts)	ESTACAS (nº)
mrf Duna del Pebret	-	40 estacas
mrf Torre Badum	13 mts soga	20 estacas

Los vallados blandos requieren una revisión y mantenimiento periódicos.

5.3.- Señalización

Durante 2017 se revisaron las piquetas perimetrales de las microrreservas y se cambió una en la mrf Torre Badum por encontrarse en mal estado.

5.4.- Erradicación de especies alóctonas invasoras

Siguiendo las directrices del Decreto 213/2009, de 20 de noviembre, del Consell, por el que se aprueban medidas para el control de especies exóticas invasoras en la Comunitat Valenciana, durante 2017 se acometieron labores de erradicación de las siguientes especies exóticas invasoras dentro del Parque y en sus alrededores:

Especie	Lugar	Cantidad erradicada
<i>Agave americana</i>	mrf Torre Badum	0,01 m ² (2 ejemplares)
<i>Agave tequilana</i>	mrf Torre Badum	0,1 m ²
<i>Aloe vera</i>	mrf Torre Badum	0,01 m ²
<i>Gazania sp.</i>	mrf Duna Pebret	0,03 m ²
<i>Gazania sp.</i>	Bco Pitxells	0,03 m ²
<i>Pennisetum setaceum</i>	Bco Pitxells	1,8 m ²

En 2017 se ha revisado exhaustivamente la zona donde crecía *A donax* y, al no detectarse ningún rebrote desde hace un año, se retiró definitivamente el geotextil que se instaló para eliminar esta especie. A lo largo de 2018 se realizarán visitas rutinarias para evaluar la eficacia de la actuación.

5.5.- Flora amenazada

En 2015 se realizó una plantación experimental de 29 ejemplares de la especie en peligro de extinción *Asplenium marinum* en la microrreserva de flora Torre Badum. Durante 2016 se realizaron dos visitas de revisión acompañadas de riego de mantenimiento. Si bien en la primera revisión se contabilizaron 4 ejemplares vivos, en la segunda no se observó ninguno. En 2017 se ha realizado una nueva revisión y no se ha localizado ningún ejemplar o propágulo vivo.

5.6.- Resumen Inversiones

A continuación, se relaciona la inversión realizada en el Parque Natural Serra d'Irta. En la tabla se especifica la zona donde se han estado realizando trabajos, el término municipal donde se ubica y el coste aproximado de estos trabajos durante los meses de enero a diciembre del año 2017.

Sitio	Término Municipal	Inversiones realizadas (€)
Cala Argilaga	Peñíscola	1.730
Duna del Pebret	Peñíscola	1.730
Torre Badúm	Peñíscola	1.730
Sierra Irta (erradicación flora alóctona)*	Peñíscola	2.595
Total inversiones		7.785 €

El cálculo está realizado multiplicando los días que la brigada ha estado trabajando en la zona por el coste de la brigada por día, sin incluir el material (carteles, señales, planta, trampas para capturar fauna, etc).

*En el apartado Sierra Irta se incluyen los trabajos de erradicación de planta alóctona invasora realizados fuera del perímetro del Parque.

Castellón, 12 de marzo de 2018

Asistencia Técnica de Conservación de Flora

Fdo.: Patricia Pérez Rovira

10.2.-Informe actuacions Unitat Control de Plagues

Direcció Territorial de Castelló
Hermanos Bon, 47.
12003 Castelló

INFORME RESUMEN DE LA SITUACIÓN FITOSANITARIA Y DE LOS TRABAJOS DE CONTROL DE PLAGAS REALIZADOS EN EL ÁMBITO DE APLICACIÓN DEL PARC NATURAL DE SERRA D'IRTA DURANTE 2017 POR PARTE DE LA SECCIÓN FORESTAL DE LA CAMACCDR EN LA PROVINCIA DE CASTELLÓN

Introducción

La toma de decisiones de gestión en materia de Sanidad Forestal se fundamenta en la información recogida durante la campaña de Prospección Fitosanitaria de los Montes de la Comunitat Valenciana que todos los años, y desde 1996, se realiza en primavera. En ella, los y las Agentes Medioambientales realizan una evaluación de cada una de las divisiones mínimas de evaluación o masas consideradas. El procesado y análisis de esta información contribuye de forma decisiva a la toma las decisiones de gestión de los insectos forestales potencialmente dañinos, persiguiendo que sus poblaciones se mantengan por debajo de un umbral de daños determinado.

La asignación de los recursos destinados al ámbito de aplicación del Parc Natural de Serra d'Irta la realiza el Servicio de Ordenación y Gestión Forestal en colaboración con el personal técnico de los Servicios Territoriales de Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural en Castellón. En este proceso se recibe el apoyo de la Asistencia Técnica de Sanidad Forestal de VAERSA, que ha contado con un técnico y tres brigadas para la provincia.

Se expone en el presente informe un resumen de la información recogida en la Prospección Fitosanitaria de 2017 en las 28 masas objeto de seguimiento, que cubre una superficie total de 6896,87 ha. De ellas, 1064,33 ha corresponden a las 6 masas de gestión pública incluidas en la prospección, reflejadas en la Tabla 1.

MASA	TT.MM.	Sup. (ha)
"Ametler" (CS1012M1)	Alcalà de Xivert	135,56
"Ametler" (CS1012M2)	Alcalà de Xivert	289,64
"Ametler" (CS1012M3)	Alcalà de Xivert	209,61
"Ametler" (CS1012M4)	Alcalà de Xivert	126,27
"Castillo de Pulpis" (CS3031M1)	Santa Magdalena de Pulpis	162,81
"Castillo de Chivert" (CS3034M1)	Alcalà de Xivert	140,44
TOTAL		1064,33

Tabla 1: Masas de gestión pública objeto de Prospección durante 2017, dentro del área afectada del P.N. de Serra d'Irta.

Durante esa campaña, los trabajos en materia de sanidad forestal dentro del Parc Natural, se reflejan en el punto correspondiente.

Resumen de la situación fitosanitaria en el ámbito de aplicación del P.N. de Serra d'Irta

La Prospección Fitosanitaria anual se estructura en dos grupos fundamentales de diagnósticos: "plagas" y "enfermedades y fisiopatías". En el primer grupo se encuadran las categorías de Perforadores de pino, Procesionaria del pino (*Thaumetopoea pityocampa*) y Otros insectos. Se exponen a continuación los resultados para las cuatro categorías.

Procesionaria del Pino

Durante la campaña de 2017, se prospectaron 6095,32 ha de masas con pino (con mayor o menor cobertura). Toda la superficie fue evaluada presentaba niveles bajos de afectación (grados 0 y 1). El resumen general de la situación de la plaga se presenta a continuación (Tabla 2):

G.I.	DESCRIPCIÓN DEL DAÑO	SUPERFICIE	
		ha	%
0	Ninguno o algunos bolsones muy diseminados	5269,32	86,45
1	Algunos nidos en los bordes de la masa y pies aislados	826,00	13,55
2	Bastantes nidos en el borde y algunos en el centro de la masa	0	0
3	Defoliaciones parciales en los bordes de la masa y pies aislados, con presencia de bastantes nidos en el centro de la masa	0	0
4	Defoliaciones muy fuertes en los bordes y pies aislados y parciales en el centro de la masa	0	0
5	Defoliaciones muy fuertes en toda la masa	0	0
TOTAL		6095,32	100

Tabla 2. Resumen de la evaluación del grado de infestación por procesionaria (G.I.) dentro del área afectada del P.N. de Serra d'Irta durante la Campaña de Prospección 2017.

Las masas Castillo de Chivert (CS085M1), "La Mola- Pla de Lagar" (CS5139M2) y "La Mola- Pla de Lagar" (CS5139M3), fueron las únicas masas que fueron evaluadas con G-1.

Perforadores del pino

Los y las Agentes Medioambientales detectaron *Tomiscus destruens* en seis masas del ámbito de aplicación del P.N. de Serra d'Irta durante la Campaña de Prospección de 2017.

MASA	DIAGNÓSTICO	ESPECIE AFECTADA	OBSERVACIONES
"Alt de Vistahermosa" (CS135M1)	<i>Tomiscus destruens</i>	<i>Pinus halepensis</i>	50 pies muertos
"Ametlier" (CS104M1)	<i>Tomiscus destruens</i>	<i>Pinus halepensis</i>	90 pies muertos
"Ametlier" (CS104M2)	<i>Tomiscus destruens</i>	<i>Pinus halepensis</i>	189 pies muertos
"Ametlier" (CS104M3)	<i>Tomiscus destruens</i>	<i>Pinus halepensis</i>	297 pies muertos
"Castillo de Pulpis" (CS084M1)	<i>Tomiscus destruens</i>	<i>Pinus halepensis</i>	593 pies muertos
"Castillo de Chivert" (CS085M1)	<i>Tomiscus destruens</i>	<i>Pinus halepensis</i>	168 pies muertos

Tabla 3. Citas para el grupo de diagnóstico Perforadores de pino realizadas dentro del P.N. de Serra d'Irta durante la Campaña de Prospección 2017.

Otros insectos

Los y las Agentes Medioambientales dentro del Parc Natural de Serra d'Irta, durante la Campaña de Prospección Fitosanitaria de 2017 sólo hubo 1 cita para el hemíptero chupador *Leptoglossus occidentalis*. Estas citas se reflejan en la Tabla 4:

MASA	DIAGNÓSTICO	ESPECIE AFECTADA	OBSERVACIONES
"La Mola- Pla de Lagar" (CS5139M2)	<i>Leptoglossus occidentalis</i>	<i>Pinus halepensis</i>	Presencia en Sierra de Irta.

Tabla 4: Citas para el grupo de diagnóstico Otros insectos realizadas dentro del área afectada P.N. de Serra d'Irta durante la Campaña de Prospección 2017.

Enfermedades y fisiopatías

Dentro de este grupo, desde la Asistencia Técnica junto con la técnico de los Servicios Territoriales de Castellón se ha diagnosticado "Sequía" como causa de la muerte de un porcentaje considerable de árboles en la siguiente masa del P.N. de Serra d'Irta durante la Campaña de Prospección de 2017.

MASA	DIAGNÓSTICO	ESPECIE AFECTADA	OBSERVACIONES
"Castillo de Pulpis" (CS084M1)	Sequia	<i>Pinus halepensis</i>	-

Tabla 5: Citas para el grupo de diagnóstico Enfermedades y fisiopatías realizadas dentro del área afectada P.N. de Serra d'Irta durante la Campaña de Prospección 2017.

Trabajos realizados en el Parc Natural de Serra d'Irta

Durante 2017, se realizaron los siguientes trabajos de control de plagas forestales dentro del ámbito de aplicación del Parc Natural de Serra d'Irta.

En relación a la problemática de **perforadores de pino** dentro del Parc Natural de Serra d'Irta, se ejecutaron los trabajos de eliminación de pies reflejados en la Tabla 6.

MASA	TERMINO MUNICIPAL	EJECUTOR	PIES
"Ametler" (CS104M2)	Alcalá de Xivert	UUSF	65
"Ametler" (CS104M3)	Alcalá de Xivert	UUSF	77
"Castillo de Chivert" (CS085M1)	Alcalá de Xivert	UUSF	70
"Castillo de Pulpis" (CS084M1)	Santa Magdalena de Pulpis	UUSF/ CAMACCDR*	836
TOTAL			1048

Tabla 6: Pies gestionados dentro del área afectada del P.N. de Serra d'Irta durante la Campaña 2017.

Otro de los trabajos realizados en el entorno del P.N. Serra d'Irta ha sido el tratamiento con mochila pulverizadora para la procesionaria del pino. Este método de control prioriza zonas que sean accesibles y que constituyan un potencial de riesgo para la salud pública.

MASA	TERMINO MUNICIPAL	OBSERVACIONES
"Castillo de Chivert" (CS034M1)	Alcalá de Xivert	Sendas y zonas de uso público
"Castillo de Pulpis" (CS084M1)	Santa Magdalena de Pulpis	Sendas y zonas de uso público

Tabla 7. Masas tratadas con cañón mochila pulverizadora para el control de las poblaciones de procesionaria de pino dentro del P.N. de Serra d'Irta durante la Campaña 2017.

También se han colocado trampas para la procesionaria del pino. Este método consiste en la captura de mariposas macho en trampas cargadas con la feromona sexual sintética de la hembra (Pityolure). Se persigue reducir el número de cópulas en una población.

MASA	Unidades colocadas	Fecha colocación	Fecha retirada
"Castillo de Chivert" (CS085M1)	23	19/07/2017	27/10/2017
"Ametler" (CS104M1)	23	18/07/2017	27/10/2017
"Ametler" (CS104M2)	58	18/07/2017	27/10/2017
"Ametler" (CS104M3)	31	18/07/2017	27/10/2017
"Ametler" (CS104M4)	17	19/07/2017	27/10/2017
"Ribamar" (CS5140M1)	65	20/07/2017	27/10/2017
TOTAL			217

Tabla 8. Trampas colocadas para el control de las poblaciones de procesionaria de pino dentro del área afectada por el P.N de Serra d'Irta durante la Campaña 2017.

Conclusión

Los resultados de la Campaña de Prospección 2017 muestran que la situación fitosanitaria del ámbito de aplicación del Parc Natural de Serra d'Irta ha mejorado con respecto a la campaña anterior en relación a la categoría de diagnóstico Procecionaria del pino, habiéndose evaluado 23 masas con grado 0.

Tras el episodio de sequía que soporta la zona, cabe mencionar y es de especial interés el seguimiento de los focos de perforadores localizados en Serra d'Irta, concretamente en todas las masas del monte de "Ametler" (CS104) y en el reciente foco detectado el pasado año en el monte "Castillo de Pulpis" (CS084M1).

En la toma de decisiones para la asignación de recursos en materia de sanidad forestal ha participado el personal técnico de los Servicios Territoriales de Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural en Castellón. Para ello, ha contado con la información recopilada por los y las Agentes Medioambientales durante la campaña de Prospección Fitosanitaria que se realiza en primavera y con el apoyo de la Asistencia Técnica de Sanidad Forestal de VAERSA.

La técnico de plagas

El técnico de la asistencia técnica